

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

N:r 5

Maj

1952.

Pris 75 öre

*Fler och fler
köpa mer och mer*

i

Varuhuset GRAND

NYA A-BOL.

RESINIT TEL. 101 91. VÄSTERVIK

VÄVBAKELIT

för kuggdrev, lager, bussningar, bult m. m.

BAKELITPLATTOR

för elektrotekniskt behov

Gustafsons

Elektriska AB

Allégatan 9, Borås

Tel. Aff. 110 64, Bost. 149 88, Kontor 210 64

ENTREPRENÖR FÖR BORÅS STADS ELVERK

GEFLE METALLGJUTERI

SVEN G. DAHLQVIST

Upplandsgatan 9, Box 251

Telefon 144 99

GÄVLE

Utför metallgjutgods i alla rödgodsle-
ringar i styckevikter upp till 600 kg.
Lagerbussningar alltid i lager.

BEGÄR OFFERT.

Allmogevävnader

Sven Andersson

Tel. 109 67

BORÅS

Tel. 190 37

John Torstensson

Malmö

KONSULTERANDE INGENIÖR FÖR

VÄRME-, VENTILATIONS- OCH
SANITETSTEKNISKA ANLÄGG-
NINGAR

Kontor: Idungsgatan 36. Tel. 160 59

Bostad: Dalaplan 4. Tel. 160 59

Aktiebolaget

PETTERSSON & TISELL

Kinnahult

Aktiebolaget

C. J. Flinks Söner

Tel. 10189 VÄSTERVIK

Tel. 10189

Förstklassig tillverkning av grav-
vårdar och gravinhägnader av
svart, grön, röd och grå granit.

Socialpolitik och socialmedicin

Ledare: Förhastade segersignaler

Byråsekreterare Olle Melin: **Folkhemmets framtid**

"Själsläkare på parnassen" — Olof Hallsten gör en litterär-medicinsk studie av Harry Martinson

"Travbanans gentleman och hajar" — om spelet bakom de stora hästkapplöpningarna

av Gerhard F. Liebenthal

KULTURELLT

"Minnesbukett från Roslagen",
skalden Emil Hagström ger sina
intryck av en uråldrig bygd.

"Vårligt intåg i kulturdebatten"
en revy i text och bild om
dagens stora kulturproblem.

Pressrevy — noveller
lyrik—schack—korsord
m. m.

Månadens Status-nytt!

Glöm ej att läsa under
"När och fjärran" — spal-
ten med aktuell utblick
över hela världen!

Köp

Status

Läs

Majnummer

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

15:e årgången

Ansvarig utgivare: Einar Hiller.
Redaktör: Sixten Hammarberg.
Ägare: De Lungsjukas Riksförbund.

Annonspriser: 1/1 sid. 275:—,
1/2 sid. 140:—, 1/4 sid. 75:—,
småannonser 65 öre pr mm.

Prenumerationspriser: helt år 8:—,
halvt år 4:50

Kontrollmärke,
lagligen skyddat

Huvudredaktionen i Stockholm:

Kocksgatan 15, Stockholm 4.
Telefon 41 39 99 och 44 40 40.
Postgironr 95 00 11.

Lokalredaktionen i Malmö:

Kamrergatan 3, Tel. 753 44.
Postgironr 95 00 65.

FÖRHASTADE SEGERSIGNALER

"Under sådana omständigheter kan tuberkulosen ej längre kallas folksjukdom. Som sådan är den nu besegrad." Det är slutkommentaren i en artikel av doktor Gunnar Berg, publicerad i Svenska Läkartidningen nr 13. 1952. Doktor Berg har med stöd av ett belysande siffermaterial kommit fram till denna slutsats. Man behöver bara ge ett litet axplock ur högen för att läsaren skall förstå hur tuberkulosdödligheten har gått ned. Från sekelskiftet och fram till år 1950 har tuberkulosdödligheten i Sverige minskat med drygt 90 % eller nästan 260 döda per 100.000 av folkmängden år 1900 till 22 år 1950. De senaste årens siffror visa att åren 1947—49 dogo årligen 2.775 personer i tuberkulos, år 1950 hade vi det absoluta bottenrekordet (1951 års siffror är ännu inte offentliga när detta skrives) med 1.525 döda. Sett i större sammanhang finner man att antalet döda i tuberkulos numera uppgår till endast c:a 2 % av samtliga dödsorsaker. Åren 1911—13 orsakades vart 8:e dödsfall av tuberkulos. År 1950 var det 1 på 50 som avled i tuberkulos.

Det finns ingen anledning att tvivla på värdet och riktigheten i det siffermaterial doktor Berg redovisar. Men vi har kunnat spåra en påtaglig tendens att ställa hans kommentar — att tuberkulosen inte längre är någon folksjukdom — i ett missvisande dager. "Sjukdomen är besegrad" — en s. k. tolkning som man helt bygger på statistiken över antalet döda. Tuberkulosen har "utrotats" förut i tidningsspalterna under de sista åren, och rubriksättningen till dessa meddelanden tycks vara påverkad av idrottsjournalistikens rekordhungriga eller segersälla skrivsätt. Ställer man ovan relaterade undersökning i relation till rapporterna om nya läkemedel mot tuberkulos tycks det snart inte vara mycket kvar av "folkfienden".

Samtidigt med doktor Bergs artikel gick ett annat meddelande genom pressen — en uppgift om att den nya undermedicinen från Amerika skulle tillverkas i Sverige. "Mirakelmedicinen mot tbc 100 gånger effektivare än Pas", skrev en stockholmstidning med anledning härav. Vi tillhör också dem som är glada över alla framsteg inom medicinen — det behöver väl knappast särskilt framhållas — men det bör ju vara någon gräns på de tvärsäkra omdömen man faller även om glädjeämnen i tillvaron. Om man ser kritiskt på saken och betänker, att läkemedlet Pas tidigare i rubrikerna ibland framstätt som det absoluta botemedlet så skulle ju tuberkulosen rent matematiskt sett snart vara utrotad många gånger om.

Som tidigare framhållits i våra spalter finns det även svårigheter för tidningsmännen att få fram något verkligt nyhetsvärde ur de oftast försiktiga och i medicinska termer inlindade kommunikéer läkarna rör sig med. Läkarna å sin sida tynges av ett ansvar att inte säga för mycket och måste kanske ibland använda ett skrivsätt som inte ger utrymme för alltför stora sensationer, eller möjlighet att dra ut alltför långt gående konsekvenser av gjorda medicinska rön och iakttagelser. Här ligger uppenbart en svårighet i den medicinska nyhetsförmedlingen som tycks vara mycket svårt att få någon rätsida på.

Om vi emellertid fortsätter och tittar på de inledningsvis berörda siffrorna, i relation till andra, så kommer "segern över folksjukdomen" i ett annat dager för läsaren. Eller vad sägs om att vi ännu år 1950 hade över 82.000 tuberkulosfall registrerade vid dispensärerna, därav cirka 60.000 lungsjuka. Under 1951 upptäcktes omkring 10.500 nya fall, 15.000 nya fall nyinskrevs vid sanatorierna av vilka inte mindre än 7.000 voro s. k.

MAN skriver I PRESSEN

Ett hotell för utskrivna tuberkulospatienter föreslås av en kommitté, som haft att utreda bostadsfrågan för detta klientel i Stockholm. Kommittén är nu färdig med sitt uppdrag och presenterar sina slutsatser i ett betänkande. Däri framhålles bl. a. att i synnerhet utskrivna, ensamstående manliga tbc-patienter av ekonomiska orsaker, allmänhetens smittoskräck osv. ha svårt att få bostad. Många måste inhysa sig hos släktingar eller hjälpsamma vänner eller tvingas föra en ambulering under svåra förhållanden, som inte sällan hindrar det fullständiga tillfrisknandet. En del detaljer om kommittéförslagen framgår i ett referat ur *Morgon-Tidningen*:

Utredningen har låtit företa en detaljundersökning bland 750 patienter på 17 vårdanstalter, varvid det visat sig att 142 bland 538 uppgiftslämnare helt saknade bostad vid utskrivning. Av dessa var 101 manliga och endast 41 kvinnliga.

En omständighet som utredningen särskilt uppmärksammat är att många tbc-sjuka vid intagning på vårdanstalt måste överge sin bostad av kostnadsskäl. Då den genomsnittliga vårdtiden beräknas till fyra månader, bör i åtskilliga fall bostaden kunna bevaras för den sjuke genom att socialvården ingriper och svarar för hyreskostnaden. Framställning i denna sak har riktats till socialvårdsmyndigheterna.

Vad utredningen i första hand föreslår är att särskilda genomgångsbostäder för utskrivna tbc-patienter skapas. Härvid har man ingående dryftat huruvida dessa bör spridas ut i allmän

bebyggelse eller ges formen av s. k. kategorihus. Med beaktande av alla synpunkter har man stannat för det senare alternativet, och man förordar en hotellbyggnad i stil med ungarlshotellet i Monumentet, helst beläget på någon plats på västra Södermalm. Hotellet — som bör rymma minst 60 lägenheter — är närmast tänkt att läggas där restaurang Örnen nu ligger efter Brännkyrkagatan. Det permanenta bostadsbehovet önskar man med fastighetsnämndens medverkan lösa genom skapande av lämpliga smålägenheter i det ordinarie bostadsbeståndet. Vidare behövs en högre grad av företrädesrätt för tuberkulösa hos bostadsförmedlingen. I avvaktan på genomgångshotellets tillkomst bör genomgångsbostäder ordnas hos de olika allmännyttiga bostadsföretagen, anser utredningen.

Folk har större förståelse

för tuberkulosfrågorna numera fastslår doktor Helge Dahlstedt i en artikel i *Nordsvenska Dagbladet*. Sjukdomen har också till stor del ändrat karaktär. Vi se nu ej längre som förr så många svåra fall av olika tuberkulosformer och sällan de förr rätt vanliga fallen, som hastigt gick till döden i s. k. galoperande lungrot. De sjuka får vård i tidigare stadier och vi ha nya medel för att behärska de akuta sjukdomsutbrotten:

Bristande förståelse för våra samhällsliga åtgärder och bristande tilltro till våra behandlingsmetoder ger sig nu allt mindre tillkänna. Nu ligger väl knappast som förr en hel del patienter vid våra sanatorier och smygkucklar med homeopatiska medi-

återfall, d. v. s. tidigare vårdade. Man kan ju exempelvis stanna inför återfallsprocenten och fundera över orsakerna bakom den.

Detta visar att man inte bör stirra bara på dödlighetsstatistiken. Trots den glädjande nedgången i dödstal bör man ta med också andra faktorer, som avsevärt fördröjer segertåget. Vi ha nyligen publicerat en utredning, som visar de lungsjukas psykologiska svårigheter — bacillskräcken och dess konsekvenser i dagens samhälle. I tidningen *Affärsekonomi* presenterar assistent Johannes Sandrén i Arbetsmarknadsstyrelsen en undersökning av färskt datum i vilken det framgår att gruppen lungsjuka har betydande svårigheter — inte minst av psykologisk art — när det gäller att få fotfäste på arbetsmarknaden. Så kan man också ta sig en funderare över bostadsproblemet, vilket hittills inte fått någon mera preciserad analys i tuberkulosstatistiken.

Med detta kortfattade inlägg ha vi velat ge en uppfattning om att tuberkulosfrågan i sig innefattar så många delproblem, att vi tillsvidare bör hålla inne med segerfanfarerna om sjukdomens slutgiltiga likvidering. Detta hindrar inte att vi kan glädjas tillsammans över de stora framsteg som otvivelaktigt gjorts och göres inom medicinen. Men man bör i sammanhanget inte låta sig berusas av segerkänslorna i tidningsrubrikerna alltför mycket. Statistiktabellerna kan också i viss mån bidra till att skymma sikten för de många problem, som återstår inom tuberkulosvården, om man stirrar för ensidigt på dem.

Sutton Commarberg

GENOM MINA SOCIALA

Sokrates och de sociala kuratorerna.

En kåsör får ibland brev från läsekretsen — brev som han sedan bygger ett elegant kåseri på — eller också för han ett samtal i dialogform med personer, som inte är lika klyftiga som han. Kåsören får i regel sista ordet. Får han inte det framstår han ändå för läsaren som den mest förnuftige eller kvicktänkte. Annars är han ingen riktig kåsör. Den som orkar fortsätta att läsa det här ska finna att vad vi sagt stämmer på pricken. Här kommer alltså dialogen: (scenen är redaktions-

ciner och andra kvacksalvarmedel. Antivaccinationsmentaliteten hos allmänheten har också avtagit, vilket bl. a kan märkas på att B. C. G.-vaccinationen slagit igenom i folks medvetande, fast den varit och alltjämt är frivillig. Dispensärens ingripande i familjelivet för att spåra upp sjuka och hindra nedsmittning ses väl ock nu med andra ögon än förr, och med tacksamhet och intresse. Socialt arbete, speciellt bland vårt lands individualistiska människor, är i hög grad beroende på den personlighet, som utför det ofta delikata och känsliga arbetet. Av arbetarna i vår socialvård fordras kunnsighet, människokänedom, kärlek till arbetet, vänlighet och fasthet.

Den avdragsfria inkomsten höjes för pensionärer enligt vad som bebådas i pressmeddelanden vid pressläggningen av detta nummer. Proposition är att vänta under vårriksdagen och med all reservation för ev. felaktigheter skulle de förslag riksdagen kommer att behandla röra sig om följande:

Propositionen, som i allt väsentligt bygger på den Sjädhalska utredningen, torde komma att innehålla förslag om att de avdragsfria inkomsterna — alltså de inkomster en folkpensionär får ha utan att de inkomstprövande förmånerna, främst bostadstilläggen sänks — höjs från nuvarande 400 kr. pr år till 1.000 kr. per år för ensamstående pensionärer och från 600 till 1.500 kr. för makar. För inkomster mellan 1.000 och 1.400 kr. för ensamma och 1.500—2.100 för makar blir det avdrag med en tredjedel, för inkomster däröver med två tredjedelar.

På grund av det invecklade förfarande, som blir nödvändigt för omräkningen av de inkomstprövade förmånerna, kan reformen icke träda i kraft förrän den 1 januari 1954. Under mellantiden kommer dock vissa provisoriska bestämmelser att gälla, som gör det möjligt att öka arbetarpensionerna utan att dessa ökningarna komma att inverka på de sociala förmånerna. Detta innebär med andra ord att en arbetare, som pensionerats av arbetsgivaren och därigenom fått, om han är ensamstående, en inkomst utöver folkpensionen på 1.000 kr. eller, om han är gift, på 1.500 kr., trots detta får bostadstillägg och andra inkomstprövade socialförmåner för pensionärer.

rummet med bord två stolar och två herrar, kåsören och offret sittande mitt emot varandra).

— Nu går det i alla fall för långt, säger *Kverulanten* (namnet därav att han i regel inte har samma åsikter som vi!) och viftar med en tidning framför signaturen. Nu har dom till och med tillsatt kuratorer, som springer på gatorna för att jaga efter hjälpbehövande. Man har inte tålmod och sitta på byrån tills dom kommer och vill ha understöd. *Kverulanten* citerar ur bladet: kuratorer i skiftgång, samariter bland rotlösa, bra sätt att röja upp i storstadens djungel o. s. v.

— Det är inte meningen att missbruka socialvårdens kassa, säger vi sakkunnigt. Snarare att ge ett handtag, hjälpa de urspårade på rätt spår igen så att de kommer i arbete och normala gångor. Förebyggandes vård alltså!

— Jag känner de argumenten, svarar *Kverulanten*. Den där grammofonskivan kör Ni s. k. sociala med om och om igen. Man kunde väl åtminstone vänta tills dom kommer — inte ska man väl springa på gatorna efter hjälpbehövande. Så här låter det: Behöver herrn eller fröken ett socialbidrag av något slag! Stopp, vänta där! Var inte ängslig! Ni är kanske utvecklingshämmad, partiellt arbetsför — och behöver *känslokontakt*?

— Vi försöker förklara, att problemen ligger djupare än så. Den som känner de sjuka punkterna i samhällskroppen resonerar inte så där. Och är det inte en gammal god vana att inte dra sig för att gå ut på gator och torg för att hjälpa människorna tillrätta, att uppsöka dem i deras egen miljö?

— Jo, säger *Kverulanten*, som är hemma i filosofin och har stor respekt för Sokrates. Sokrates gick ju också omkring på gatorna i Aten på sin tid och försökte tala förnuft med den grekiska ungdomen. Men så påstod man att han var statens fiende — han blev ju dömd...

— Ja, där ser Du, våra moderna kuratorer går i historiska fotspår. De är den moderna tidens Sokrates, säger vi triumferande. Men hur har vi det nu med *vår tids domare*?

Kverulanten svarar inte. Han tycks av någon underlig anledning helt ha tappat intresset för det ämne han själv tagit upp till debatt. Han har i stället tagit fram en tipskupong och med hjälp av tipsexperterna — i samma tidning som artikeln om kuratorerna stod att läsa — fyller han i raderna under ivrigt mummel: två — ett — kryss — två — kryss — kryss... Därmed anse vi oss skyldiga att sätta punkt.

Ting.

Folkhemmets framtid

Förste byråsekreterare Olle Melin gav i Status aprilnummer under rubriken "Socialpolitiska aspekter" en del synpunkter på bl. a. problemen skattetryck och inkomstutjämning. Här återkommer han med den andra artikeln i ämnet — Folkhemmets framtid — vilket har stor aktualitet genom de nya prisstegringarna på livsmedel, vilket främst går ut över de små inkomsttagarna, alldeles särskilt sådana personer, som äro i behov av socialbidrag i olika former.

Ursprungligen ett partipolitiskt slagord är väl "folkhemmet" numera ett reellt begrepp. Genom allas medverkan innefattar det då främst de sociala välfärdsanordningar som har till syfte att trygga medborgarnas hälsa och ekonomi.

Tolv till tretton procent av nationalinkomsten går till de sociala välfärdsanordningarna. Våra socialutgifter är 100 gånger större än vid sekelskiftet. Omkring 60 procent av utgifterna bäres av staten. Landsting och kommuner svarar för c:a 24 procent. Arbetstagarnas premier och avgifter motsvarar 11 procent, under det att slutligen arbetsgivarna svarar för 5 procent.

Mest kostnadskrävande är utgifterna för folkpensionering och allmänna barnbidrag. Tillsammans drar dessa poster drygt hälften av de totala socialutgifterna.

Emellertid är det inte de samlade socialutgifterna som skall vara måttstock om vi vill bedöma folkhemmets karaktär. I stället går vi till den enskilde; ser hur det är med hans levnadsstandard, med hans trygghet.

På senare tid har en markerad stegring av priserna på de flesta nödvändighetsartiklar inträffat. Årsskiftet 1951/1952 markerade mycket starkt övergången till en period av prisstegringar. I de senaste dagarna fullföljd i den nyligen träffade uppgörelsen om jordbrukspriserna.

Var kan då denna prisstegring stanna? Det kan naturligtvis inte förutses — och det hör heller inte till ämnet för denna framställning. Prisstegringen har gått hand i hand med en löneökning för stora grupper.

Men hur ställer det sig för dem som för sin försörjning är beroende av samhällets stöd? I vad mån kan man räkna med att socialförsäkringarna och den kommunala socialvården skall följa med i prisutvecklingen?

I september 1949 formulerade Gustav Möller sin syn på den aktuella socialpolitiska situationen sålunda: "Vi stå vid slutet av en epok. Den moderna socialpolitikens fyra huvudpelare äro resta, nämligen en relativt god folkpensionering, en något så när tillfredsställande sjukförsäkring, betydande barnbidrag, jämte en rad andra familjestödjande åtgärder..." Möller tillade — naturligtvis — att ännu återstod mycket.

Man vågar väl förmoda att Gustav Möller, när han använde uttrycket "en relativt god folkpensionering"

liksom när han talar om "betydande barnbidrag" syftade på värdet av dessa förmåner — det ekonomiska värdet — för den enskilde individen.

De summor som redovisas för de sammanlagda socialutgifterna är imponerande. Sitt värde får de dock endast om man delar upp dem på varje mottagare för sig. Och för honom har de värde endast i den mån de representerar ett visst mått av köpkraft. Sjunger denna köpkraft så minskas givetvis värdet av förmånen i samma takt. Och det är förmånstagaren till ringa glädje att antalet förmånstagare eventuellt har ökat så att summan av statens utgifter för just den förmånen stigit.

Någon kan givetvis säga att ovanstående resonemang är lättsinnigt med hänsyn till samhällsekonomin. Och det kan tänkas att så är. För socialpolitikens talesmän bör det väl dock ställa sig naturligt att låta den enskilde individen — han eller hon som för sin försörjning är mer eller mindre hänvisad till samhällets hjälp — komma i förgrunden.

Naturligtvis kan man allt det där om att "kakan som vi alla skall dela måste bli större om var och en skall få en större bit". Så sant som socialpolitikens uppgift är att säga något om lämpliga delningsgrunder, så må det väl då vara en plikt att söka se till att kakbitarna inte blir mindre än vad de redan är för de små i samhället.

Socialförsäkringsformerna har inte försetts med indexreglerade tillägg. Värdet av socialförsäkringsförmåner minskar därför allt eftersom prisnivån fortsätter att stiga. De som har att lita till dessa förmåner kommer att få en standardsänkning.

Inom folkpensioneringen har man visserligen infört en form av dyrtidskompensation. Frågan är väl om det svarar mot de stigande priserna på livsmedel m. m. Då pensionsreformen genomfördes utgick man från att folkpensionen i allmänhet skulle vara tillräcklig för livsuppehållet. Någon marginal för ökade levnadskostnader räknade man näppeligen med.

Andra bidrag av socialförsäkringskaraktär — t. ex. de allmänna barnbidragen — har också förlorat en del av sitt värde. Detsamma gäller de särskilda barnbidragen och icke minst betydelsefullt, bidragsförskotten. Många ensamma mödrar kommer härigenom att bli utan kompensation för de förhöjda levnadskostnaderna.

I socialdepartementet, i de närmast berörda ämbetsverken och ute i kommunerna är uppmärksamheten förvisso inriktad på dessa frågor. De besked som lämnats hittills är delvis osäkra och långt ifrån tillfredsställande. Med allt beaktande av det statsfinansiella läget allvar må det därför göras klart att förändringarna i prisnivån inte får gå ut över dem som är beroende av samhällets stöd för sin försörjning.

Socialpolitikens uppgift måste alltså vara att skapa trygghet för medborgarnas försörjning.

OLOF HALLSTEN:

SJÄLSLÄKARE PÅ PARNASSEN

I den grekiska mytologien finns det en gestalt, som inte torde vara så välkänd som fader Zeus. Det är siaren och krigaren, den fromme och varnande Amfiaraos, som under belägringen av Tebe genom Zeus' hjälp döljs i underjorden. Denne Amfiaraos blir sedermera orakelgud: honom kan den i likhet med sagans Atlantis sjunkna antika kulturen rådfråga för att undgå olyckor eller för att återvinna hälsan. Krigaren och skalden blir nyskapare.

Osökt erinrar man sig denna vackra gamla myt med dess djupt symboliska innehåll, när man efter ett par decennier ånyo sitter med Harry Martinsons Kap Farväl! i händerna — hans lysande genombrottsbok som inleds med En grekisk tragedi — för att gå igenom hans samlade produktion ända fram till boken om Klockrike, där han leder vägarnas vilsne vandrare "home to his native shore again". I mer än tjugo års tid har Martinson hållit på med sin nyskaparverksamhet — språkligt och mentalt — för att ge den västerländska människan en möjlighet att befara "de bärande haven". Om man inte är för gammal och inte heller fastnat för hårt i sin gamla av tiden illa medfarna "personlighets"-attityder, så kan hans böcker, vare sig de resor han beskriver sker på landbacken eller på haven, förmedla starka hälsoimpulser åt läsaren. Som en litteraturens själsläkare ordinerar han oupphörligt lätt berusande doser av sin verbala medicin — och se, människan löper faktiskt "risken" att känna sig friskare, förnygrad eller bli omstämd, åtminstone så länge suggestionerna verkar direkt. Hon hör det outgrundliga havet — allskötet och urskötet — sorla sin eviga skapelse- eller förintelsesång. Hon hör gräset växa vid sidan av vägen och bibringas föreställningen att nebulosorna är beredda att ta emot hennes själ en gång, alltmedan i "den oändliga längtans pelarskog" den likaledes "oändliga Vox humana" sjunger för henne — om hon förstår språket. Och hon riskerar att helt plötsligt bli entusiastisk — ehuru enligt Martinsons egen utsago "bara tyskar är entusiastiska"!

Att följa Martinsons utveckling från Nomad och Kap Farväl! över självbiografierna Nässlorna blomma och Vägen ut till Passad och Vägen till Klockrike — de största stationerna på hans via triumphalis, innan han luffade in i Akademien med gräs i näven och stjärnor i bakfickan — är som att regrediera till början av 30-talet. Då kom Kap Farväl! ut, innan alla illusioner rasat som korthus. Han är nämligen inte progressiv i den meningen, att han vill binda oss vid tidsutveck-

Harry Martinson

lingen efter 1939. Det kan ha sina risker. Men å andra sidan: vilken psykoterapeut söker inte att upplösa sina patienters "kvarhållningstvång"? Att lära människan att övervinna — och övervintra i en temporär verklighet till döds — torde vara minst lika viktigt som att öppna hennes ögon alltför mycket och därmed kanske göra henne isögd och fixerad vid vad som negativt varit — i hennes eget inre eller i tidens kaos.

Ju mer man läser Martinson, desto mer framstår han som en litteraturens själsläkare, som tillämpar den gamla hälsoregeln: framför allt inte skada. På hans generösa "nomadfilosofi" kan man bygga en livs-åskådning — utan att behöva bli olycklig. Man kan också göra det — utan att göra andra olyckliga! Ur intellektualistisk synpunkt sett måste man väl i så fall bli något naiv. Men i de jämförelsevis få och korta stunder av vårt liv, då vi verkligen lever, är vi ganska naiva. Och ett av den moderna "kulturmänniskans"

största problem är kanske att hon saknar förmågan eller rättare modet till förlösande och befruktande naivitet — utan att därför behöva demonstrera med att kalla sig "naivist". Av Martinson kan man lära sig konsten — enkel men oerhört svår.

Man skulle kunna framställa den något utmanande frågan: vilka diktare har verklig betydelse? Den kan inte besvaras generellt, allra minst som den ene lägger den största vikten vid det konstnärliga, medan den andre fäster sig vid "innehållet". Ehuru svaret kan låta puerilt, skulle man kunna formulera det så här: den diktare som betytt mycket för oss själva på ett eller annat sätt eller som med andra ord hjälpt oss att leva, har en mission att fylla. Ur den synpunkten blir Fredrika Bremers Hemmen i Den nya världen — vilken bok Martinson som ung bara läst titeln på — av vital betydelse för hans egen utveckling. I Kap Farväl! berättar han nämligen att just denna titel fått honom att associera till hem och barn i den nya värld, som han själv drömmer om — och han återerinar sig titeln, när han ser småbarnen i Indien tvingas in i fartygens innandömen för att med frätande kaustik-soda rengöra de brännande heta och sotiga tuberna i pannorna — för en spottstyver. Han vänder sig mot detta "kulturens offerväsen", medan bokytteln så att säga utlöser eller blir inspirationskällan till hans vidare utveckling på det barbariska temat. Därigenom blir Fredrika Bremers bokyttel av betydelse för honom personligen — även om han knappast torde ligga på knä för henne numera! Detsamma gäller det väsentliga i hans egen nomadiska och "taoistiska" sjöfarar- och vägavandrarfilosofi, med vilken han spränger rummets och tidens gränser. Vi kan naturligtvis aldrig i realiteten acceptera eller leva efter den, eftersom det finns för mycket räknemaskiner, bomber och diktatorer i världen. Men den kan befrukta oss, för tillfället lösgöra oss från "demiurgens" bojor och stämma ner våra neurotiska aggressioner en smula. Därmed fyller den samma funktion som en befriande dröm — eller som de råd den vägledande Amfiaraos lär ha gett forn-tidens greker.

Det är symptomatiskt — vilket även Martinsons biograf Lars Ulvenstam påpekat — att diktarens Vägen till Klockrike kom ut i ungefär samma svep som utredningen med förslag om lösdrivvarlagens upphävande. Denna lag är som bekant ännu inte likviderad; när den en gång blir det, får nog Martinson ta åt sig åtminstone en liten del av äran. Han har i varje fall inte bidragit till att konservera den. Det är också symptomatiskt att hans Passad, där han seglar på "nomadiska kuster inåt", kom ut 1945 — det år då kriget slutade. Om psykopaternas diktatorer i tid förmått göra en och annan sådan resa, är det inte otänkbart

att den "teknikens ande", som Martinson i kulturdebatten gått illa åt, skulle ha blivit mindre kall. Trots de upplevelser, som ligger bakom hans anammelse av verkligheten — fattighusmiljön, sökandet efter modern på vägar och hav och hotet från öster och söder — förmår han ändå i Passad konkludera:

Det ondas äventyr på jordens yta
är inga bottenlösa själars dåd,
men illdåd av förtyglade horder
av folk som aldrig nåtts av djupens råd.

Så generöst och "terapeutiskt objektivt" — en läkare får inte öppet pracka på patienterna sina egna värderingar eller sin egen "moral" — kan och får inte vi andra betrakta psykopaternas diktaturer, när de hotar oss. Då kan och får vi inte ge oss tid till att "se in i dem". Den tidsödande analysen måste vika för försvar och angrepp, när det gäller livet. Men i själva verket har ju diktaren i de få raderna fastslagit en sanning, som är oomkullrunkelig och som varje själsläkare torde kunna skriva under på.

Av stort intresse är det att balansera två så olika personligheter som Martinson och Ivar Lo-Johansson. Båda har bidragit till att omforma verkligheten — den senare kanske mer påtagbart "reellt" än den förre. Skulle vi postulera att Martinsons nomadfilosofi, vars korrelat är hans "nebulosafilosofi", kan härledas bl. a. till hans sökande efter modern, till hans ungdoms — trots Ivar Los Geniet — positiva "monism" (antydning av Ulvenstam) och till hans temporära beroende av äldre kvinnor, så verkar onekligen statarträskets upp-röjare en smula enkelspårig i sin antimonistiska mani. Vad som för den ene tycks kunna "positiveras", framstår för den andre som roten till sjukdom och självmord. Lika befriande för unga eventuella "monister" som Martinsons inställning till problemet kan vara, lika förödande kan Ivar Los dragande av de yttersta konsekvenserna bli, även om det inte omedelbart leder till döden i Monissos brunn för unga adepten, som kan missförstå det propagandistiska syftet — kanske bemängt med en del desperata ressentiment? Ur den synpunkten har Martinson med läkarets konsekvens fasthållit vid regeln: framför allt inte skada!

När den unge Martinson i Nomad i samband med den intima föreningen mellan man och kvinna talar om att "göra Gud", är han kemiskt fri från all rutinmässighet i livsytringarna — såsom alltid. Detta har bl. a. bidragit till att han trots fördjupningen och mög-naden i sina två senaste verk förlänats något av tidlös yngling, renhjärtad och livsberusad — och trots den sanatorievistelse han delat med luffaren Bolle!

För att slutligen antyda något om Martinsons språkligt emotionella ordmagi kan det räcka med två små

(Forts. å sid. 23.)

Emil Hagström:

MINNESBUKETT FRÅN ROSLAGEN

Skalden Emil Hagström är välkänd bland poesiälskarna och säkert är det många som glatt sig åt hans friska och bildrika folkspråk, inte minst i den sista diktsamlingen "Gröna kransar och röda band".

Sedan någon tid har han blivit bosatt i Roslagen och i denna traditionsrika svenskmanabygd finns många anknytningspunkter till Hagströms skaldekonst, vilket skalden här ger läsaren en uppfattning om i en minnesbukett.

Roslagen är en uråldrig bygd, därom finnes många vittnesbörd. Här ett av dem jag snavat över. Jag höll på med läsningen av en dansk bok, Sigurd Elkjærs "Fele og plov", där författaren bl. a. skildrar en hamn och dess båtar och därvid nämner "bispens knar", en båt från medeltiden. Döm om min förvåning, då jag samma dag, vid genombläddrandet av en svensk bok jag just erhållit, Ragnar Oldbergs doktorsavhandling "En bok om rim", finner samma beteckning på en båt, men här stavades ordet med två r, alltså som "knarr". Den runsten från vilken det svenska ordet härstammar, finns i Vallentuna kyrka i Roslagen (Jan Fridgård upptäckte för övrigt härom året en av forskarna okänd runsten just i Vallentuna), där jag vill tänka mig, att under vikingatiden havet skar in i många och långa vikar. Efter en del prosa läses på den av Oldberg omnämnda stenen följande rim:

Hann drunknadi a Holms hafi,
Skraed knarr hans i kaf,
prir seinir kamo af.
(Han drunknade på Holms hav,
där gick hans båt i kvav.
Endast tre kommo av.)

När jag första gången besökte Roslagen, visade bygden sitt allra som vänligaste småleende. Det var på försommaren, gröna ängslyckor tittade nyfiket fram mellan barrskogsknallarna, björkarna stod väna i ljus grönska, solen lyste mellan små, vita skyar och landröken blånade i åsarna. Det var för övrigt inte endast landrök, det var skogsbrandrök, fick jag senare höra. Det var ett av åren före andra världskriget. På andra sidan Östersjön brände man gränsskogarna i strategiskt syfte. Bussen i Häverödalen stod med motorn puttrande, man satte sig tillrätta och det bar av mellan berghällar och kåddoftande skog. Men ganska snart öppnade sig skogen och man såg den idylliska Höveröbygden, med sina små torpstugor och täppor och tvåvånings bondlängor inbäddade i saftig grönska, och mellan hållar och skogsöar, rågåkrar och havretegar och vad nu där fanns av markens gröda. Jag hade sagt till chauffören, att jag skulle av vid Hilmers, och snart nog bromsade bussen in vid grindhålet till ett rödfär-

gat torpställe. Och ur diket, där hundkexen stod som slöjor och brudspetsar, och prästkragarna vajade på sina stänglar, reste sig en skäggig man, det var vännen Sven Hempel, konstnären som förevigat denna bygd i målingar och teckningar, den gode vännen och brodern, som nu lagt ned ritstift och pensel för alltid. Det var bara som det skulle, att han dök upp bland hundkexen, ty det var honom min resa gällde.

— Vi ska ha med oss Hilmer, sade han.

Så traskade vi mellan lökplantor och dill och persilja i täppan upp mot stugan, medan bussen gasade på för fullt och försvann bortom närmaste backe invärd i ett dammoln. Och Hilmer mötte med stekpannan i näven, nappade i förbifarten åt sig litet grönsaker i täppan och följde oss upp till det gamla prästgårdstorpet, där grinden knarrade välkommen på trasiga gångjärn och den väldiga vildapeln vid stugknuten gav svalka åt en trött och dammig resenär. Och eftersom Hilmer visade sig vara en riktig matpappa, proppade vi snart magen full med hans goda köttbullar och höjde bägare, som speglade grönskan runt om, så att det såg ut som vi drack absint. Och humlor och bin surrade, den sköna Sorgmanteln fladdrade mellan vildblommorna, och vid dess åsyn blev Hempel allvarsam mitt i festglädjen, men snart slog han bort dysterheten i ett skämt. Det var som en molnskugga hastigt dragit förbi. Men fest och arbete och beskådande av domarringar och andra vikingaminnen gav oss nog att tänka på. Vi ville anamma livet och vad det gav, vi ville vara glada. I Roslagens vänliga famn, en sommar som nu

synes så avlägsen, som tillhörde den en annan värld. Några ord om det gamla torpet. Stugan var inte stor. Köket förstås ordinärt, men kammarn utan eldstad desto mindre. I denna stuga hade, berättade man, bott en torpare, som under ett knogigt och prövosamt liv fött upp nitton barn. Ett par av barnen var nu gamla och välbärgade karlar med säte i kommunalstämman. Och om man betänker, att en torpare förr i tiden sannerligen inte hade något timligt överflöd, så måste nog även gamle broder Nöd stundom gläntat på dörren i prästgårdstorpet. Sådana funderingar kan man inte undgå ens i festligt lag bland glada bröder. Det var sommarskymning, historier, syrsornas filande, doften av gräs och örter och stundom den fräna brandlukten från andra sidan havet. Det skulle bli hårda år och svåra år för mänskligheten, men ännu gjorde många som vi i det gamla torpet i Häverö, lekte och skämtade, till dess solen lika rödögd, som den Heinrich Heine beskriver i sin "Tyskland en vintersaga", steg upp över Roslagens böljande sädesfält på gammal havsbotten och vresiga skogsåsar omkring.

Åren gick och gick fort. En vinternatt mitt under kriget hade jag kommit för sent till mitt tåg och gick brandvakt i stan. Det var inget brandvaktsväder, kallt som attan och fram på natten rykande snöstorm, så att man fick pulsa i snö till knäna, om man ville hålla sig i gång, och det var nödvändigt, om man inte ville frysa av sig tårna. Som väl var hade jag fått sällskap på min vandring, målarbrodern Norberg, som då för tiden gästspelade i Grisslehamn och försummat eftermiddagståget, det enda som hade förbindelse med busen ut till Albert Engströms och Xylografens mångomskrivna hemvist. Nu ville Norberg ha mig med och jag antog hans erbjudan. Grisslehamn var då en av mina vita fläckar på Roslagens trasiga karta.

Efter många svårigheter och bl. a. en flera timmars vandring i meterhöga drivor, där vi inte såg tillstymmelse till väg, kom vi nästa kväll med ledning av lampan i ett köksfönster fram till gården i Byholma. De sista meterna kände vi oss som tämligen ovana Vasaloppsåkare, men stekt fläsk med ägg och hett kaffe och en säng, gjorde underverk. Efter några dagar flyttade vi ut till skäret, där vår värdinna hade en sportstuga på en av de yttersta uddarna mot Ålands hav. Vi åkte skidor genom risiga, lågväxta roslagsskogar och där skogen öppnade sig, stod vi tysta inför havets storhet.

Detta var en annan sida av Roslagens skiftande ansikte, den enkelt kärva och ödesbundna, hällar som tusen års vågor slipat, den dånande kyrkogården i Östermännernas stormnätter. Skymningen kom med sina mjuka sammetsdagar och man hörde inget annat

ljud än bränningens eviga frasande mot stranden. Och skymningen blev natt och stjärnorna trädde fram, den största av dem kände man sedan gammalt. Venus, morgon- och aftonstjärnan, då under kriget vid tillfälle förväxlad med ett lågtgående, främmande flygplan. Men vi ville helst glömma kriget, vi var krigströtta fastän vi aldrig varit med. Därute, där hav och himmel dominerade, kunde man driva omkring och leka fred. Man kom också med friska ögon, var van vid begränsade horisonter. Här välvde hela norra stjärnhimlen över Byholmas lågväxta skogar och Ålands aldrig vilande hav.

Men under månskenskvällarna liknade enbuskarna just ilandstigna vikingar, en sällsam vallfart ur det förgångna. Rad i rad kom ödslighetens skuggestalter vandrande upp mot stugan och klippträdgården. Vi kallade förmädet de små tånglanden för trädgård, annars var det fråga om små igenfyllda klippskrevor. Tången är en god näring för varjehanda växter, vilket ju även fiskarna vet, då deras enda gödsel för täpporna är tång. Och tång fanns det gott om på skäret. Ser man i stort på Roslagens odlade bygder, så är alla åkrar lika tångfyllda skrevor. Rågen vajar och risslar och havren står låg men saftig och väl matad, där skeppen fordomdags seglade och förliste. "Han drunknade på Holms hav, där gick hans båt i kvav".

Då jag nu sitter vid skrivmaskinen här ute i Österskär, själv på sistone Roslagsbo, och tänker tillbaka på mina första möten med denna landsdel, upptäcker jag att mina intryck och min uppfattning inte blivit stort annorlunda. Och jag tänker, att man nog kan förklara ovärdigare föremål sin kärlek. Tillåtes mig citera ett par verser, som kom till vid de lyckliga sommardagarna hos Hilmer och Sven Hempel i Häverö, på det gamla, igenvuxna prästgårdstorpet bland humlor och bin och sommarfjärilar, med utsikt över vajande sädesfält.

En, en,
torra backar med sten, sten,
glömda vårdar,
smultronställen och gärdesgårdar,
vresig Roslag i kärvt behag
en sommardag.

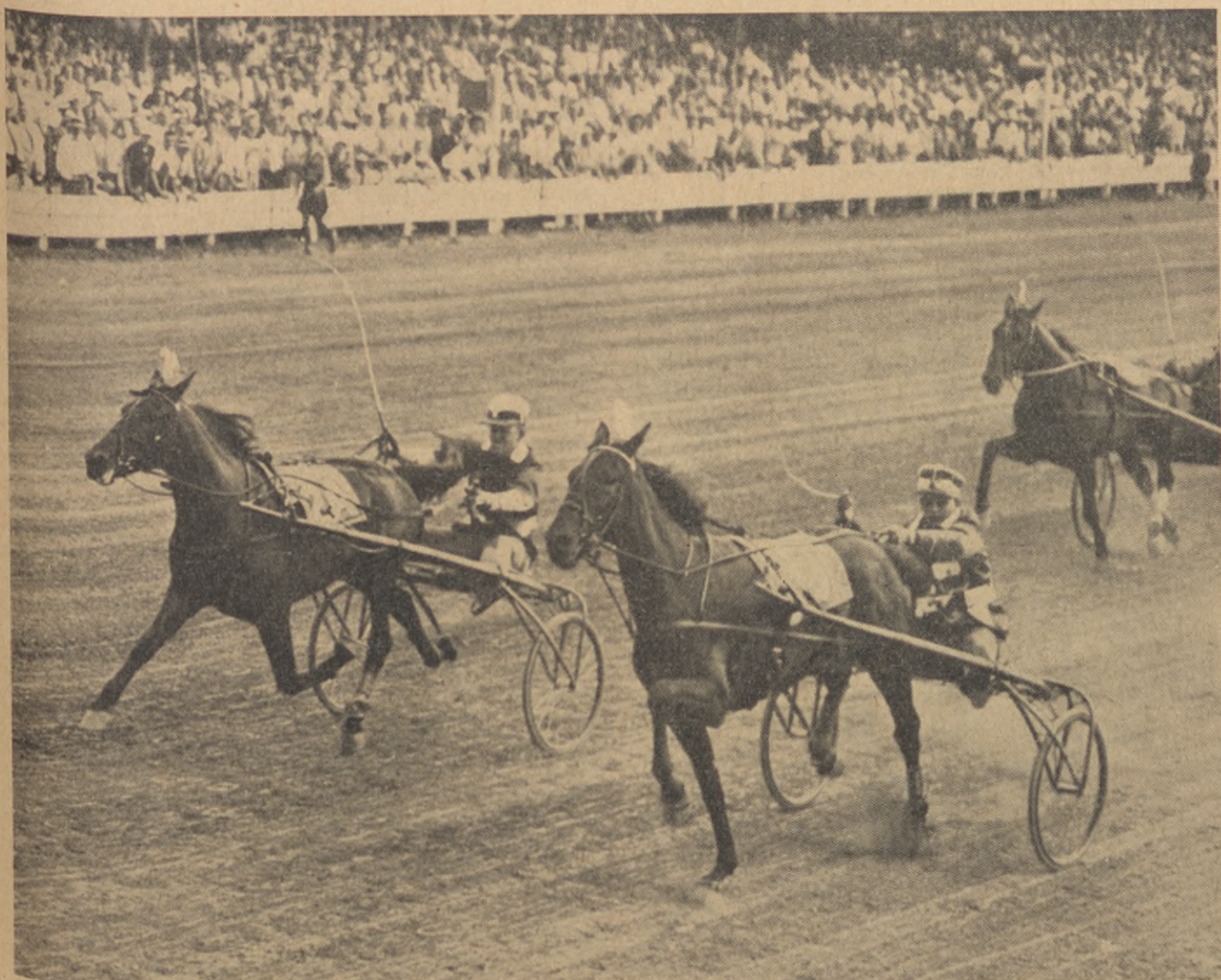
Grind, grind,
slår i aftonens vind, vind.
Gamla kyrkor som helg skall ringa,
karga tegar som bröd skall bringa.
Stenrös predikar på vardagspråk
vid stig och stråk.

Nu styr fiskaren Lövström sin knattrande motorbåt ut mot Trälhavet, han är väl på väg att bärga in sin Vaxholmsströmming, medan jag i mina gömmen hittar

(Forts. å sid. 23.)

Travbanans gentlemän och hajar

En intressant och roande artikel av Gerhard F. Liebenthal

Travtävlingar har en mycket bredare publik än galopptävlingar och priserna är därför mycket högre. Här se vi amerikanen Lusty Sing vinna första pris i ett 75.000 dollars lopp inför 17.000 åskådare.

På de stora hästkapploppningarna sätter vadhållningen årligen jättesummor i omlopp och spelet bakom kulisserna är ibland minst lika hektiskt som uppgörelserna på banan.

Andersson var en hängiven kortspelare, gynnad av en ihållande för att inte säga misstänkt tur. Men en gång, då lyckan vänt sig ifrån honom, talade han om för sin vän Pettersson, att han förlorat hela 500 kronor på poker.

"Sluta med kortspelet en tid och satsa på hästar för omväxlings skull", rådde Pettersson.

"Hästar! Hur bär man sig åt för att blanda dom?"

Andersson skulle inte ha gjort den frågan, om han varit mera hemma i kapploppningssportens konster och knep. Man kan verkligen "blanda" hästar, och tricket har använts med en viss framgång under en viss begränsad tid. För det är med kapploppningsskoj som med andra ljusskygga affärer; det lyckas en eller två gånger, men förr eller senare kommer bakslaget. På kapplop-

ningsfältet omsätts stora pengar — de kommer alltid att locka folk av den sorten som vill skörda, där de inte har sått.

Ingen vet var den första kapploppningen hölls. Men vad man numera menar med hästlopp är en brittisk institution. Det framgår bäst av alla hästsportstermer, som uteslutande äro engelska. Nästan varje land har sitt eget "Derbylopp", uppkallat efter den klassiska engelska tävlingen, sina "jockeyer", sina "Bookmakers" och "handicaps" — ord som nästlats sig in i alla kulturspråk och förstås av den internationella publiken antingen den befinner sig i Buenos Aires, Nagasaki, Stockholm eller Moskva.

Tradition och gamla sedvänjor är fast förknippade med galopp-sporten. Englands historiska och mest lysande tävling är "Royal Ascot", som hålles i juni varje år inför en publik ur alla yrken och samhällslager. Vid det första loppet år 1711, var drottning Anna med hela sitt hov närvarande. Då skapades en tradition, som den engelska kungligheten troget följt ända fram till andra världskrigets utbrott. Mer än hundra år efter uppremiären, 1820,

gav kung George IV ökad glans åt "Ascot" genom att presentera hela sin uppvakning på den gröna banan, och allt sedan dess har Englands monarker farit dit i parad med familj och gäster.

Varje dag under tävlingen byter hundratusentals pund ägare, och jättetotalisatorerna delar ut stora förmögenheter. Stämningen är förtätad och överraskningarna många, då de utvalda fullbloden, Englands ädlaste, sveper över turfen. I fyra dagar varar ståten — grevinnor och mannekängar, höga ämbetsmän och rika köpmän, arbetare och kontorister, alla samlas inom samma inhägnad. Och inte bara vid Ascot, utan överallt, där kapplöpningar hållas, möts den hästintresserade allmänheten för att få sitt lystmäte av spänning och sensation, nöje och avkoppling.

Men vid ett företag, där så mycket pengar står på spel, måste det ju också finnas en myndighet, som svarar för, att allt går

Gordon Richards är en av världens mest framgångsrika jockeyer och har varit engelsk champion tjugotvå gånger. Här ser vi honom vinna sin 4.000:e kapplöpning.

rätt och riktigt till. Det måste vara fackmän, som säkert kan avgöra, vilken jockey som vunnit ett lopp, utan invändningar från folk, som har ekonomiskt intresse av resultatet.

Det ligger ju nära till hands, att låta polisen eller någon annan ordningsmakt svara för det uppdraget. Men polisen har nu aldrig varit populär bland kapplöpningens demokratiska publik.

Därför bildades på sin tid frivillig expertis av hästkännare under namnet "Jockeyklubben". Den började sin verksamhet år 1751 på Newmarket, men utsträckte snart sin myndighet till alla engelska banor. Under samma namn bildades liknande klubbar över hela Europa och slutligen också i Nord- och Sydamerika.

Ända sedan Jockeyklubben grundades, har dess heder och omutlighet stått över all kritik. Den har därför sin stora andel i kapplöpningssportens enorma utveckling och rangplats som folknöje. Mycket har ju förändrats under tidernas lopp, men fortfarande är "klubben" den säkra vågtungan, lika respekterad av hyggliga sportsmän som fruktad av kapplöpningsskojare.

Våra dagars hästlopp är betydligt kortare och inte på långt när så ansträngande som förr i världen. År 1831 t. ex. slog en mr Osbalstone vad om 20.000 kronor att han kunde rida 300 km på tio timmar. Jockeyklubben åtog sig arrangemanget och stackade ut en cirkelrund bana på sex kilometer. En morgon klockan sju startade Osbalstone och avverkade utan svårigheter sträckan på 8 timmar och 42 minuter. Men det hör till saken att han bytte häst 28 gånger under ritten! Före starten voro oddsen 20.000 kronor mot 2.000 att han inte skulle klara distansen på 9 timmar.

Sådana hetslopp är inte längre tillåtna vid officiella tävlingar, men de förekommer kanske i sällsynta fall bland officerarna vid något kavalleriregemente. De moderna loppen äro sansade och väl avvägda tillställningar, där hänsyn måste tas till en rad regler och förbud. Vid den mest berömda tävlingen, "Derbyt" i England, deltagar bara treåringar, som måste anmälas redan under födelseåret. Men därför är det inte säkert att den anmälda unghästen verkligen startar. Det kan hända att den utklassas vid en tävling för tvååringar eller inte visar sig snabb eller stark nog för att vara med i Derbyt, där endast landets bästa hästar ställer upp. De stora evenemangen i andra länder, som Frankrikes Grand Prix, Amerikas berömda Kentucky-Derby och svenska derbyt vid Jägersro har ungefär likartade bestämmelser.

Men allra mest lockas vadhållare och toto-spelare av s. k. "handicap-lopp". Där används en särskild värdering för att ge alla hästar och ryttare lika stor chans att vinna. Favoriternas övertag utjämnas vid sådana lopp med en tyngre belastning. En erfaren unghäst i toppform med en lång rad segrar bakom sig måste bära en tyngre börda — i form av blytyngder i sadeln — än en nykomling på turfen eller kanske en ökad sprakfåle som brukar skygga vid minsta anledning. Jockeyerna och deras utrustning vägs noga före starten, och likaså efter loppet. Om då någon tyngd skulle ha smusslats bort blir de antingen djiskvalificerade eller, i vissa fall, mister sin licens.

Det där har givit upphov till ett ganska vanligt fuffens. Det händer ibland att en hästägare ber sin jockey att inte "rida ut" hästen, eftersom en seger kan betyda ökad "dödvikt", d. v. s. blytyngder, i nästa lopp. Särskilt praktiseras metoden, när en häst tränas för en viss distans eller provtävlrar för att efteråt delta i ett större lopp med högre priser. Om man känner till systemet förstår man också följande amerikanska anekdot.

En kapplöpningshabitué hade två gånger satsat på "Blue Bell" i fjärde loppet. När han för tredje gången ställde sig i kön, kom en herre och klappade honom på axeln.

"Ursäkta", sade han, "men i ert ställe skulle jag inte offra mer pengar på Blue Bell. Ni förlorar bara era slantar".

"Hur kan ni veta det då" snäste karlen.

"För att Blue Bell är min häst. Han kommer inte att vinna."

Spelaren funderade ett tag. "Nå, men då skall det allt gå bra långsamt. Jag räkar nämligen äga de fyra andra hästarna..."

I Amerika har travsporten nått sin största utveckling. Den standard-uppfödda travhästen är den enda moderna husdjursras, som kan kallas en rent amerikansk produkt. Yankees har också skäl att vara stolta över den, för den har redan vunnit överlägsen berömmelse över hela världen. Amerikanska travare sänds till alla länder för tävlingar och avel, och det har hänt att man betalat så mycket som 80.000 kronor för ett enda sto för export till Europa.

Kentuckys "Blå gräs"-region är den mest idealiska uppfödningssplatsen för travare, och världens största travevenemang är det s. k. "Hambleton State"-loppet, uppkallat efter en berömd sportentusiast.

I den tätbefolkade östern ligger Amerikas förnämsta galoppbanor. Enbart New York har fyra ståtliga kapplöpningssätt —

Belmont Park, Aqueduct, Jamaica och Empire City Park. Men under de heta sommarmånaderna flyttas tävlingarna norröver till Saratoga. Där ligger USA:s klassiska kapplöpningsfält, världsbekant för sina halsbrytande hinderlopp. Det första av dem arrangerades i oktober 1834 av den nystartade Jockeyklubben. Bestämmelserna var en engelsk mil med sex hinder. "Varje gentleman", hette det, "rider sin egen häst om en plakett till hundra dollars värde". Sedan dess har ju prissatserna höjts betydligt. Numera skulle hundra dollar knappast vara tillräckligt för att locka en enda av Onkel Sams jockeyer i sadeln.

Men nu kan det vara dags att syna medaljens baksida och ta en titt på kapplöpningsvindlarna och deras metoder att lura publik och kolleger.

Ett av de äldsta och enklaste tricken var att helt enkelt byta ut en häst mot en annan. En välkänd vinnare fraktades bort till någon avlägsen bana där den anmäldes under någon annan, medelmåttig hästs namn. Men eftersom hästar sällan är fullkomligt lika varandra måste djuret först "maskeras". En övermålning i den rätta färgen brukade fullborda förvandlingen. Sedan vann den "medelmåttiga" hästen tävlingen till stor häpnad för åskådarna. Och husse kunde räkna in en bra slant.

Men den sortens bedrägeri, som var mycket i svang för en fjrtio år sedan, lyckas inte så lätt nu för tiden. Kapplöpningshästar ha fått lika säkra igenkänningstecken som fingeravtrycken i polisens brottslingsarkiv. Och i våra dagar, då publiken blivit rörligare av sig och ofta reser från den ena banan till den andra kan maskeringen knappast hållas hemlig. Alltid riskerar man att någon upptäcker skojet och slår alarm.

Ett mer vanligt knep är "doping" eller "upp-piggning". Det betyder, att hästen får sig en dosis alkohol eller ibland någon mera farlig stimulans som kokain eller heroin. Hästen blir naturligtvis fördärvad, men bedragaren, som hoppas raka åt sig höga priser, bekymrar sig inte om ett oskäligt djur. Men här kan vetenskapen som vid många andra brott, sätta en käpp i hjulet. På nästan alla kapplöpningsbanor finns skarpögda veterinärer, som tar saliv och blodprov på hästarna vid minsta misstanke om att de "dopats". Föjderna kan bli mycket allvarliga, ty lagen om djurplågeri är inte att leka med — och dessutom kommer straffet för bedrägeri.

Men de flesta tjuvtrick vid kapplöpingarna riktas inte mot hästar och jockeyer utan mot publiken. Lågst på rangskalan bland alla svindlare står den s. k. "tipstern". Denne herre är ett slags bondfångare, som påstår sig ha "säkra informationer" direkt från fackmännen. Inte sällan spatserar han omkring i ridbyxor, stövlar och sporrar för att likna en tränare eller jockey. När han slagit sig i språk med nykomlingar, råder han dem på vilken häst de bör satsa, naturligtvis med löfte om en andel i vinsten. Men han rekommenderar olika springare till varje "kund", så att han alltid förtjänar en slant, hurudan utgången än blir. Naturligtvis förlorar det stora flertalet av kunderna. Det är ju beklagligt, men vad kan man göra åt den saken...

Någon gång kan tipsterbluffen svälla ut till en enorm affär. En av vårt århundrades största kapplöpningskandaler baserades på dylikt skoj.

En engelsman, som kallade sig Benson, började bjuda ut tips i stor skala. Eftersom han visste, att den brittiska allmänheten inte var så lättlurad, men att de klassiska engelska loppen alltid har sin dragningskraft, arbetade han per korrespondens på utlandet. Han erbjöd rika utlänningar att sända pengar för att satsa på brittiska lopp och lovade väldiga vinster. De som sände in mindre belopp belönades med högre återbetalning och uppmuntrades sedan att satsa mer. Det kom massvis med pengar. En fransk grevinna skickade 200.000 kronor, en italiensk präst 60.000 (som efteråt befanns vara "lånade" ur en klosterkassa) — en amerikansk uppfinnare offrade 75.000. Efter en tid, då bubb-lan hotade spricka, lyckades Benson muta Scotland Yard-inspektorn, som skulle ha lett anklagelserna mot honom. På så sätt försenades rättegången i närmare två år, medan allt fler klagomål

kom in och otåliga advokater krävde återbetalning och undersökning. Men till sist blev ju kuppen avslöjad och de inblandade dömda.

Som avslutning kan vi nämna en annan sorts kapplöpningsvindlare, den oärlige jockeyen. Till den kategorin hör ryttaren, som mutats av sin chefs konkurrenter för att inte vinna loppet, eller som satsar egna pengar på en konkurrerande häst — naturligtvis i all hemlighet, eftersom ingen jockey tillåts satsa på någon annan häst än den han rider själv.

Författaren till denna artikel var i unga dar mycket intresserad av kapplöpingar. En gång till min glada överraskning råkade jag få ära ett litet stall med tre hästar av en släkting. Inget av djuren var någon "komet", men en tid senare lyckades jag av en ren slump få köpa en fjärde häst till anständigt pris. Det var en vacker skimmel vid namn "Nena Sahib", i bästa form och

Morgonarbete på ett svenskt stuteri. Sverige har många goda kapplöpningshästar och här ser vi några av direktör Olof Edmans unga sprakfålar på Ingeborgs stuteri.

tränad för en viss distans. Den kunde helt enkelt inte förlora de löpningar den avsetts för. Så hyrdes en jockey, som likaledes av en ödet nyck råkade vara ledig just då. Nena Sahib och jockeyen sändes till en stor kontinental kapplöping, följd av artikel-författaren och hans livligaste förväntningar.

Allt gick bra, och segern tycktes tvärsäker. Först kom Nena Sahib i ledig galopp — efter henne trettio meter gräsmatta, och sedan resten av fältet. Men plötsligt, rätt framför läktaren, och inte många hästlängder från målet, snavade Nena Sahib. Jockeyen flög över fålens hals och blev liggande på marken, medan de andra hästarna stormade över honom. Det var en fruktansvärd syn... Karlen bars bort på en bår, men lyckligtvis hade han inte blivit allvarligt skadad. Det var i alla fall tillräckligt för att jockeyens hustru skulle komma upp på mitt hotellrum samma kväll och be om ett större lån. Karlen var naturligtvis försäkrad mot sådana risker, en hästägare har ju ansvar för den han anställt, och frun fick pengarna.

Men nu kommer det märkvärdiga — samma sak hände två gånger till! Tre gånger var Nena Sahib nära att vinna, tre gånger snubblade hon så att jockeyen föll av, och tre gånger kom hans tårögda maka för att be om ett lån...

Inte förrän många månader senare, då jag sålt mitt stall och dragit mig tillbaka från aktiv hästsport med svidande förluster, fick jag veta sanningen. Min jockey hade avskedats från det stora stall, där han sist varit anställd på grund av fiffel med sin chefs hästar. Han var en överdängare i att "falla av" en häst, så att det såg fullt naturligt ut — och arbetade i maskopi med ägarna till de andra hästarna, de som vann loppen som Nena Sahib förlorat...

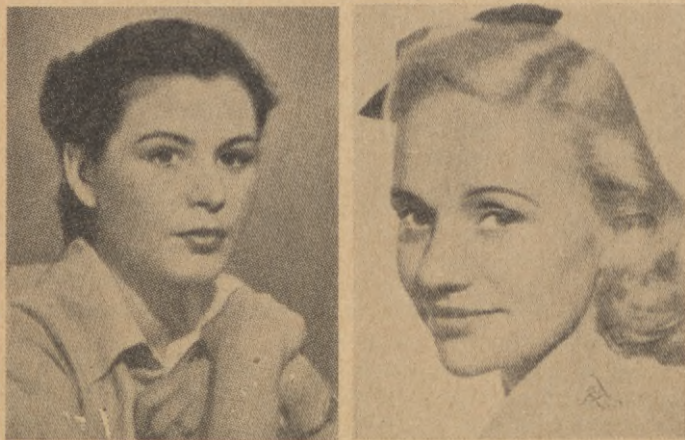
Vårligt intåg i kulturdebatten

Våren är på väg med stormsteg, eller rättare sagt med milda västanfläktar, när detta skrives. Det kulturella skrivbordet dignar av samlade klipp, tidningar och tidskrifter m. m., ett respektingivande kunskapsstoff, djupa och väl utformade tankar, ord och bilder samt även i någon mån toner, som lagrats under vinterns lopp. Mycket har hänt, skrivits, spelats och sjungits sedan vårsolen sist lyste över skrivbordet. Det mesta har förstås redan debatterats och naggats i huvudstadspressens kulturspalter. En månadstidning, som presslägges långt före utgivningsdagen, blir ohjälpligt efter de stora dagstidningarna. Men man påstår ju också, att folk inte läser kultursidorna. Därför ha vi dröjt i det längsta med den här krönikan. Men folk måste ha kultur — därom är samtliga kulturskribenter eniga. Så nu vill vi också börja att hjälpa till så smått. "Kultur är någe jäkla fint", uttrycker sig Erik Goland i sin något extrema rubriksättning i SIA. Folk tycks av den anledningen hoppa över de svåra kurvorna, och för att slippa riskera fastna i taggtråd av obegripliga ord och meningar i kulturspalterna ägnar man sig åt de lättsmälta sakerna: seriemagasin, Snoddas, stålfarfar och paret Holm, som via karusellen i radio fick i uppdrag att bo en vecka på Skansen, mjölka en get och steka fläsk i en panna under vilda applåder på kvällstidningarnas löpsedlar.

Nu ha vi emellertid beslutat oss för att gå på djupen och fånga själar åt kulturen. Och vi är nog optimistiska att tro, att det inte är så dåligt med svenska folkets hälsa som man skriker till, trots vinterns bittra nederlag i olympiska skidlopp. Låt oss alltså kasta oss in i den s. k. kulturdebatten.

Här ska ni få se på gnistor

har tydligen blivit filmproducenternas paroll efter filmstoppet, filmkrisen och allt bråket om filmens kvalitetsförsämring. Vi ha fått se flera filmer, som gett eko både inom och utomlands. Man har på sina håll varslat om en ny storhetstid för svensk film. Om det är fråga om en teknisk och konstnärlig pånyttfödelse är inte möjligt att här försöka nyansera. Vad som emellertid synes klart även för en vanlig enkel biobesökare är, att man utnyttjat vissa, för oss speciella skönhetsvärden, inramat dem med en utstuderad finess och på så sätt väckt intresse, för att inte säga

Maj-Britt Nilsson (t. v.) och Gunn Wållgren representera två särpräglade typer av skådespelare. Båda har redan gjort betydande insatser på teatern och i filmen, och ha säkerligen mycket att ge i roller med mera nyanserad och fördjupad människogestaltning. Maj-Britt Nilsson ha gjort flera glänsande roller, där den gryende kvinnans renhet och rika känsloliv sättes på hårda prov, Gunn Wållgren däremot har gestaltat den avancerade typen, ofta vulgärt sensuell, men med en bländande konstnärlig inlevelse.

Ulf Palme gjorde en mäktig presentation i världsfilmerna "Fröken Julie" som "Jean", den miljöskadade uppkomlingen, som självt förtryckt och behandlad som en slav under en hård uppväxttid inte kunde låta bli att bli en hjärtlös förtryckare, när han väl kastat oket. Som den brutale, ofta cyniske älskaren har Palme gjort glansroller som ställer honom i särklass bland svenska skådespelare av i dag.

förtjusning hos en ganska kräsen filmpublik utomlands. "Fröken Julie" och "Hon dansade en Sommar" (även om filmerna visa betydande skillnader i konstnärlig uppsättning och ämnesval), kan sägas vara goda exponenter för en ny utvecklingstendens, som bygger på den svenska sommaren skönhet, mystik och stämningsvärden, effektivt smaksatta och utspelade på ett tekniskt skickligt sätt. Frågan är väl, om man inte suger honungen ur den nya blomman så att hon snart dör, d. v. s. man kokar ihop filmer på samma tema på löpande band. Den sommarglädje filmpubliken bestått i fullpackade biolokaler under kulna vintertidagarna kanske snart dämpas ner och filmproducenternas nya giv, att flytta sängkammarromantiken utomhus bland blad och blommor, blir ett grepp som brukas till övermått.

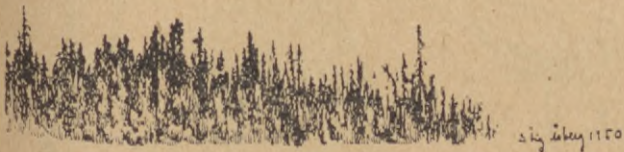
Om man nu ett ögonblick vänder sig bort från de tekniska detaljerna och ämnesvalet, så ger skådespelarna av i dag, som vi ha mött många av dem både på film, teater och i radio under den gångna säsongen, de bästa löften om allt rikare konstnärlig upplevelse, och den djupa nyansering som möter i rollbehandlingen, exempelvis i "Fröken Julie", vill man gärna se mera av.

Språkets förändring och vi själva

heter en artikel i tidskriften *Perspektiv* och den lockande rubriken blåste bort alla fördomar mot kulturartiklarnas långtråkig-

het. Men efter att ha fiskat ett tag i den myckna lärdomen, kände vi en viss sympati och även förståelse för den kategori av ytliga gottköpsläsare vi så hårt näpsat i ingressen. Man får onekligen ställa vissa krav också på den, som ska vara vägvisare på de slingrande stigarna till kunskapskällorna. Nu är det förvisso inte lätt att utreda språkfrågor, vilket också författaren till artikeln, Nils Thun, högtidligt vädjande sammanfattar i slutorden: "Klarhet är av nöden, precision måste skapas, eljest drabbar förbistring oss liksom fordom Babels byggare". Ja, det är krav, som man inte bara bör ställa på andra, kravet gäller främst författaren till kulturartiklar, särskilt sådana som uppträder med pekarpinnar i språkfrågor. Ett friskare språk möter oss hos nobelpristagaren William Faulkner i ett tal vid en examensfest i Oxford, återgivet i *Bonniers Litterära Magasin*. Det är en appell till all världens ungdom, och den har Faulkner sammanfattat under rubriken "Var inte rädda!" Slutorden i apellen är väl värda att citeras just nu då ungdomar vid olika skolor är färdiga för uppbrott: "Därför skall ni aldrig vara rädda. Var aldrig rädda för att höja rösten till förmån för hederlighet och rätträdighet och medlidande, mot orättfärdighet och lögn och snikenhet. Om ni, inte bara ni här i rummet i kväll utan i alla de tusentals andra rummen av samma slag världen över i dag och i morgon och nästa vecka, vill göra detta, inte som en klass eller som klasser utan som individer, som män och kvinnor, kommer ni att förändra världen."

Om ordkonst hittar man en hel del korn också under rubriken "Kan skaldar leva?" i samma tidskrift. Skönskrivarna, d. v. s. lyrikerna, särskilt de yngre skalderna, tycks inte ha så värst många läsare och följaktligen heller inte så värst lysande ekonomier. Därav följer att de yngre skalderna heller inte är någon lysande affär för bokförlagen. Redaktör Åke Runnquist har roat sig med att leta fram siffror på tio lyriker, som förra året gav

Stig Åsberg

Från "De ungas konstsalong" presenterar Stig Åsberg denna landskapsbild.

Konst och veckopress

tycks inte vara alldeles oförenliga storheter, om man får döma av en utställning på De ungas konstsalong i slutet av förra året. Tidningen *Folket i Bild* har tagit initiativet, och i en liten bro-

schyr ger redaktör Ivar Öhman i stora drag bakgrunden och idén till denna utställning av unga och verkligt ambitiösa tidningstecknare: "Vi skulle vara glada om de blad som utställts säger åskådarna något om den mångsidighet, kunnighet och känsla som verkligen finns hos konstnärer, vars alster når folk via rotationspressen. Man har ibland för lätt att se illustrationskonsten över axeln. Att teckna i en tidning är bevars inte lika fint som t. ex. att måla i olja. Och ändå kräver det mycket av sin utövare: fantasi, inlevelseförmåga, självständig syn." Man

Från utställningen av unga tecknare på "De ungas konstsalong". De trätande kärringarna ha levandegjorts med utsökt finess av Sven Ljungberg — ett fint prov på tidningsillustration i konstnärlig stil.

kan instämna med herr Öhman utan förbehåll. Det är välgörande med dessa hälsotecken, framförallt därför att veckopressen har ju möjligheterna att liksom filmen nå det stora flertalet.

Visor i vinden

heter ett vackert häfte med trubadur och vårligt vajande bloms-ter på omslaget. Tonsättaren Tor Bergner presenterar en bukett vistexter med noter till, visor av våra förnämsta skaldar, eller vad sägs om musik till två av Nils Ferlins vackraste dikter: "Stjärnorna kvittar det lika" och "Inte ens...". Dan Anderssons "Sizzi" finns också med liksom Helmer Grundströms (av många betecknad som hans bästa dikt), "Hon som dog ung". Tonsättaren själv har tagit sin egenhändig skrivna visa "Karolinas säterilåt" med, och den skämmer minsann inte bukettens i vilken även skalden Emil Hagström stuckit in ett av sina många bloms-ter: "Vårt dagliga bröd". Om dessa visor vill man till sist säga att de i konstnärlig kvalite och i sin på samma gång folkliga friskhet är en värdig motvikt mot Snoddas-feber och andra musikaliska störningar, som hota att skämma bort smaken för den verkligt fina och folkliga tonkonst vi har.

S. H.

Vad heter det nya tuberkulosmedlet?

Det har uppstått mycken förvirring och många frågetecken omkring det nya tuberkulosläkemedlet, som prövats i Amerika och gett sådant genljud även i den gamla världen. Vad heter nu medlet? Ja, först fick vi veta att det hette marselid eller rimifon, vilket i sin tur enligt Bayenfabrikerna i Leverkusen, torde vara identiskt med det nya Bayerfabrikatet neoteben. Medlet, som nu skall tillverkas i Sverige, utgöres av isonikotinsyrehydrazid (långt och krångligt namn!). Medlet kommer att få sitt officiella namn efter beslut av Nordiska farmakopénämnden. Låt oss alltså få ett slut på denna namnförvirring — och om möjligt ett kort och enkelt namn!

JUST I DAG

Hela förmiddagen hade hon gått och tänkt: "I kväll..." Medan hon piskade mattorna, torkade golven och diskade hade samma tanke varit den förhärskande. I kväll, hade hon tänkt. Tiden hade gått fort. När hon kastade en hastig blick på klockan i vardagsrummet blev hon överraskad och förvånad. Redan kvart i ett. Och jag som inte har gjort någonting åt maten. Snart kommer Gunnar hem, om jag inte har maten i ordning så kanske han blir på dåligt humör och då blir det kanske inte som jag tänkt. I kväll, tänkte hon.

Hon halvsprang ut i tamburen, hämtade bärkassen, stoppade i mjölkflaskorna och tog på sig kappan. Just som hon skulle trycka ned handtaget hörde hon att Gunnar satte nyckeln i låset. Det välbekanta ljudet lät annorlunda i dag och nu. Nu när man var så här nära. Annars brukade det ljudet komma till henne när hon stod ute i köket, när hon just hållt vattnet av potatisen och skulle sätta fram karotten på bordet.

Hon lät honom öppna dörren. Ett ögonblick stod de tysta mitt emot varandra. Hon tittade på hans oljiga overall och förstod.

— Ska... du, frågade hon.

— Ja, sa han, men bara till klockan fem.

En svallande rodnad flammade upp som en strandvåg över hennes ansikte. Jag måste skynda mig, skynda mig... Tänk, att han aldrig kan säga ifrån. Att basarna fick göra precis som dom ville och att han — att han fann sig i det. Jobba över en lördagseftermiddag, när alla andra var lediga och när hon hade tänkt att dom...

På fredag kväll är jag glad åt det, men jag måste skynda mig, skynda mig... Köpa, vad ska jag köpa? Någonting lätt, någonting som går fort att laga så att inte Gunnar, så att inte basen...

— Har du inte varit och handlat ännu? frågade Gunnar.

— Nej, jag kunde ju inte veta att du... Men jag skall skynda mig nu, skynda mig. Vill du sätta på potatisen?

Gunnar stod och såg efter henne när kappan fladdrande försvann nere i trappan. Mjölkflaskorna i kassen klirrade mot varandra när hon tog det sista hoppet fram till ytterdörren. Att hon inte kan vara som de andra kisarnas fruar, tänkte han. Ha käket färdigt när man kommer hem, vi som ändå inte har några barn och hur skulle hon hinna med att sköta det, eller honom? Vad sysslar hon egentligen med hela dagarna och varför är maten aldrig färdig när jag kommer hem?

Han gick ut i badrummet, sökte en stund efter rengöringspastan som hon ställt under badkaret och började sedan tvätta händerna. Det vita kaklet i tvättstället fick svarta ådror, rann som negerfloder.

Sätta på potatisen — vill du sätta på potatisen? Hennes ord ringde i hans öron och han gick fram till skåpet och tog fram potatispåsen. Tänk, att det fanns potatis hemma, tänkte han, att det fanns någonting hemma. Att hon själv var hemma! När han ställt potatispåsen på diskbänken kom hans tankar in på en ny linje. Skala, eller icke skala, det var frågan. Bäst att skala. Osökt fortsatte hans tankar att travestera Hamlet-monologen. "Måhända är det bättre lida och fördraga ett bittert öde..." — än att icke skala. Han kavlade upp ärmarna, tömde potatispåsens innehåll i diskhon och medan vattnet spolade började han söka efter potatisskalaren. Plötsligt kom han ihåg att han sett den någonstans. En dunkel minnesbild fick konturer och han funderade var han varit någonstans. Han tyckte sig se potatisskalaren ligga någonstans. Fullt synligt, men var? Här i köket har jag varit och i badrummet. I badrummet. Han gick dit och tittade sig omkring. Där låg den — på badrumsspegeln. Också en plats för en potatisskalare. Att den inte låg i en hattask, i en garderob eller i skoputslådan?

Snabbt och effektivt började han skala. När han skalat den

första kom han ihåg en sak. För tusan, jag måste ju ha någonstans att lägga den. Han hämtade en kastrull, hällde i vatten och med ett stillsamt plupp sjönk potatisen till botten. Då ringde det på dörren. Nödortfigt gnodde han av de våta händerna på overallen och gick och öppnade. Där utanför stod hon. Med en kasse i vardera handen.

— Det är så hemskt mycket folk vid den här tiden på lördagarna och ingen vet vad de ska ha, sa hon. Har du inte satt på potatisen?

Innan han hann svara hade hon gått fram till diskbänken. Hon lutade sig djupt ned över den vattenfyllda kastrullen, satte händerna för ögonen som en sjörövare som spanar efter ett skepp.

— Tror du inte den känner sig väldigt ensam?

— Jo, svarade han. Det gör den nog, men du förstår jag har letat efter potatisskalaren och...

— ...men varför i all världen skall du ställa dig att skala när du har så bråttom?

När hon var färdig att gå, skulle trycka ned dörrhandtaget, hörde hon att Gunnar satte nyckeln i låset.

Han svarade inte. Snabbt sköljde hon av potatisen, tände gaslågan och satte på kastrullen. Hon kunde ju inte veta att han...

— Skala eller icke skala, det är frågan, sa han.

— Vad säger du?

— Ingenting, jag tänkte högt.

Hon började plocka upp ur kassarna, satte in mjölkflaskorna i kylskåpet och plockade in resten i skåpet. Pappkassen vek hon ihop ordentligt och gick ut i tamburen för att hänga upp den andra. När hon kom in igen hade han satt sig på sin plats vid köksbordet.

— Det är inte klokt vad allting är dyrt, sa hon. Det här lilla kostade tjuugoåtta kronor och några ören.

— Det behövs nog att man jobbar över, sa han.

Åter flammade den där rodnaden upp på hennes kinder. Som en jättelik röd blomma, vars blad pressar sig mot huden. Jobba över, tänkte hon. Jobba över en lördagseftermiddag, när alla andra var lediga och hon hade tänkt att dom... Hon var uppfylld av det dåliga samvetets protest och ett ögonblick kom det åter för henne: Jag måste skynda mig, skynda!

— Om vi ändå haft telefon, sa hon.

— Telefon?

Ja, då kunde du ha ringt och varskott.

Nu kommer hon med det där igen, tänkte han. Kryper bakom det där för att hon inte har maten färdig när man kommer hem. För att hon skall känna sig bättre och oskyldigare. För att jag skall bära skulden. Alltid är det så, alltid likadant, alltid samma slitna undanflyktsvisa. Hans fingrar började nervöst trumma mot den slitna vaxduken på köksbordet. Det väste till när potatisvattnet kokade över. Hon vred över till sparlågan. Demonstrativt tog hon kastrullen och hällde av en del av vattnet, brändes sig på armen av ångan. Han såg hur hon pressade samman läpparna, såg hur de förvandlades till ett smalt streck. I hela världen, tänkte han, i hela världen finns det ingenting så fult som en kvinna med streckläppar, med streckmun.

— Hur mycket är din klocka, frågade hon.

En liten stund hade han så helt gått upp sitt studium av henne och hennes reaktioner att han totalt glömt bort tiden. Glömt att det var lördag, att han skulle jobba över, att han skulle...

— Tjuugo i två, sa han.

— Att man ska behöva vänta så länge i affären bara för att få handla lite mat, sa hon. Och ingen vet vad dom ska ha. Står och väljer, känner och vrakar.

Om han kunde sluta med det där evinnerliga trummandet, tänkte hon. Om han kunde hjälpa mig i stället, men nej! Han bara satt, satt och väntade på att allting skulle ställas fram. Att

Potiskastrullen stod fortfarande och sjöd på sparlågan...

man inte skall mata honom också. Ät nu lilla gubben! En sked för verkstan, en sked för basen och en sked för varje timma övertid!

Att hon inte kan vara som de andra kisarnas fruar. Ha käket färdigt när man kommer hem och vi som ändå inte har några barn. Hur skulle hon hinna med det förresten och vad sysslar hon egentligen med hela dagarna? Dricker kaffe och läser, läser en massa veckotidningsnoveller. Där ingen jobbar, alla har pengar och ligger på solvita badstränder dagen i ända. Ingen hjälte som skalar potatis, ingen hjältinna som kokar havregrynsgröt. Och — det rev till av hettan inom honom — där alla har telefon. Inte en vanlig hederlig svart telefon utan vita eller gräddgula. Creme-färgade i värsta fall. Om jag skulle skaffa henne en vit telefon, tänkte han. Det sjöng inom honom som ett stilla och sugande jubelsus: En vit telefon ska hon få, en vit telefon!

Potiskastrullen stod fortfarande och sjöd på sparlågan. Det hade slutat att ånga från den. Det kokar inte på sparlågan, tänkte han. Det har aldrig kokat på sparlågan. Är väl något fel med brännaren. Han tittade på sin klocka. Den var en kvart i två. Nu hinner jag inte kaka, tänkte han. Nu måste jag gå, annars blir dom andra kisarna förbannade. Dom har kanske redan börjat. Undrar var jag håller hus någonstans. Tror att man har någonting annat för sig när man inte kommer tillbaka på en timma. Menar att man kan göra vad man vill på en lunchrast när man inte har några barn som springer och stör. Och man låter dom tro det.

— Jag hinner nog inte vänta på käket!

Hon hade just börjat kränga av skinnet på falukorven. Tog i den med ömma fingrar, nästan smekte den. Hämtade förskäraren i knivlådan, men dröjde med att skära i den. Verkade nästan som hon tyckte det var synd. Hon verkade försjunken i sig själv, drömmande på något sätt. Precis som hon inte hört vad han sagt.

— Ska du inte skära? frågade han.

— Det är väl ingen idé. Om du ändå inte hinner...

Med handen hårt kramande baskermössan, som låg i overallens ficka, reste han sig och gick. Han sa inte adjö en gång. Hon stod fortfarande med förskäraren i ena handen.

När han kom tillbaka till jobbet hade dom andra redan börjat. Basen hade inte kommit ännu.

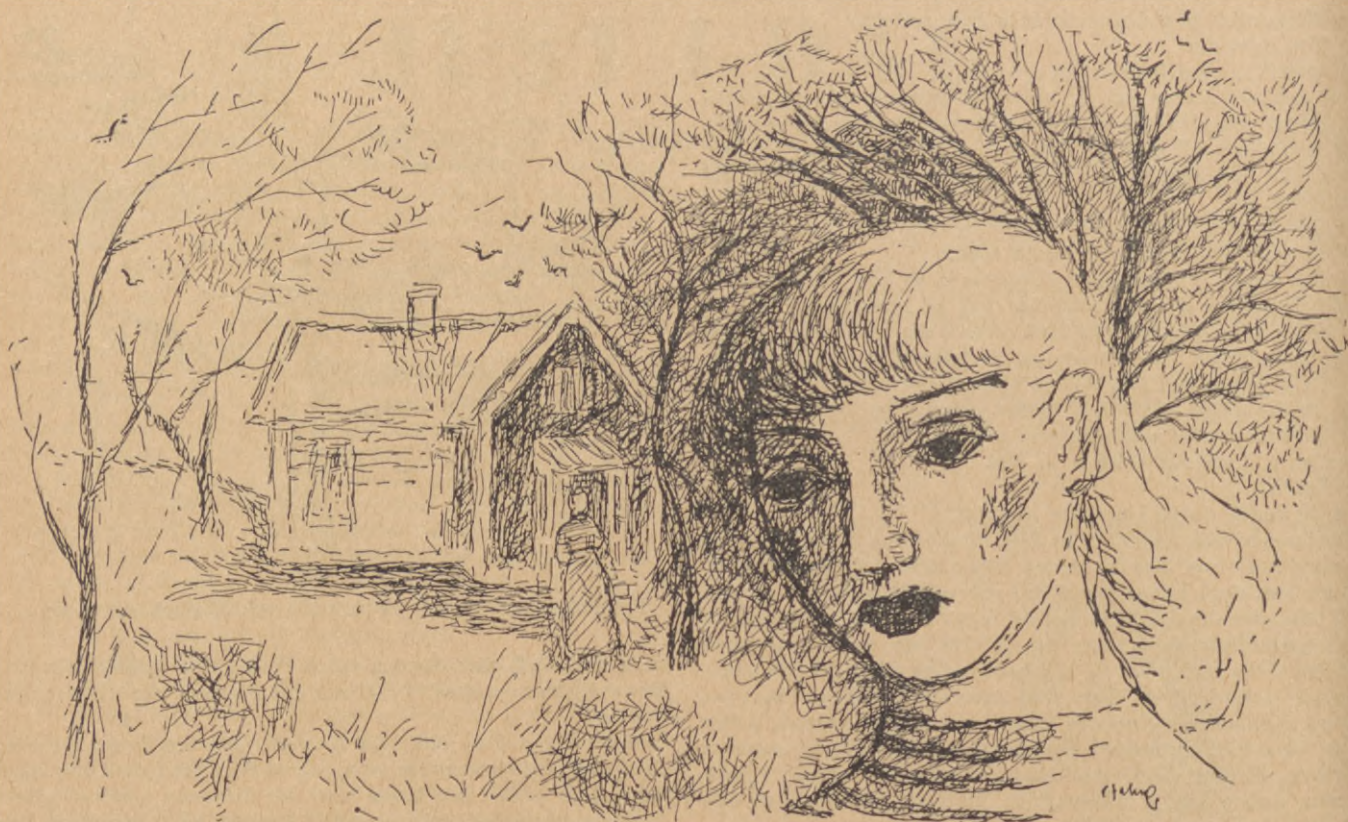
— Är det dags att komma nu, sa grabbarna. Tur att inte basen kommit. Det är inte bra med en kvinna som fordrar så mycket.

— Nej, sa Gunnar, det är det inte.

Tecknare: Gösta Kriland.

Att hon inte kunde vara som de andra kisarnas fruar. Ha käket färdigt när man kommer hem och vi som ändå inte har några barn. Vad sysslade hon egentligen med hela dagarna?

NINA SÖKER LYCKAN

Är det här vägen till Lottes stuga? ... Jo, där är en trädstam markerad med blå färg. Det blå spåret brukar gå fram här om vintrarna. Nu är snart all snön borta. Storporiga, smutsiga drivor ligger ännu kvar under de tätaste granarna, men strax intill kastar sej en bäck nerför bergsstupet bräddfull av smältvatten och talgoxar filar som besatta på sin tvåtoniga pipa: Titu-tu, titi-tu... Om man blundar kan man tro det är vår. Riktig vår.

Gå till Lotte, sa de på pensionatet. Nina gick egentligen ut i skogen för att få vara ensam. Men när det ändå är omöjligt att låta bli att tänka, kan hon lika gärna söka sej upp till Lottes stuga och få en kopp kaffe och en pratstund.

För tvärs genom smältvattenslukt och fågelröster och de starka porsångorna från kärret, rusar tankarna efter henne och hugger tag i henne...

Gunnar, viskar de. Gunnar och Ricki och tre barn. Om inte barnen var, skulle jag inte tveka allt, sa han. Lämna allt... Det är Ricki det. Den okända Ricki. Lite trött och färglösa kanske av slit och släp. Hon är ju så duktig. Klarar allt själv utan hjälp. Hela villan. Om inte barnen vore... Tre friska ungar tillsammans med den där Ricki. Och tjugo år gemensamt med den där Ricki... Det väger mycket det mot två år med henne, Nina. Och ibland säger Gunnar: Nina, du betyder mycket för mej, jag längtar alltid efter att få träffa dej, men jag kan inte klippa av hela mitt gamla liv, det kan jag inte... Han tvekar, det står och väger. Ja, det gör det. Och Nina tänder levande ljus på bordet i sin ateljé och klär sej fin och krusar luggen med papiljotter för att göra slut på den där tvekan och lirka honom över till sej.

Och med oändligt tålmod hör hon på hans gräsligt tråkiga utläggningar om sina affärer — i sin känsla av att Ricki nog inte orkar göra det med barn och städning och hushåll omkring sej...

Men jag tycker ju om honom, mumlar hon om och om igen i en sorts självförsvär, medan hon segar vidare uppför den branta skogsstigen, där det luktar vår av den våta, bara marken. Jag behöver honom... Vill ha ett hem med honom. Gunnar är snäll och god... Och sen — jag är i alla fall tretti år snart. Jag vill kunna arbeta på min skulptur under tryggare villkor än hittills. Jag har väl plotttrat bort mej lite med mina känslor förut. Liksom inte gett mej tid att fästa mej riktigt.

Men om jag nu fick ett hem med Gunnar... Det skulle kunna bli något helt med både kärlek och skulptur...

Och då kommer de andra tankarna ifatt henne. Som en svärm envetna spillkråkor hackar de henne i ryggen. Din skulptur, ja. Får du aldrig någon ordning på din sista idé. Lyckan, som du kallar den helt banalt. Den där fänigt leende munnen och de där framsträckta händerna, som gör hela kompositionen splitt-rad. Nej, det är inget samlat och helt över den. Hur ska jag hitta den? Den är nog fin, sa Gunnar sist. Men jag begriper mej inte så mycket på sånt där.

Och då är Ricki där igen inne i det grönaste gröna skogsdunklet. Ricki frågar väl inte efter, om Gunnar förstår konst eller inte. För henne är det säkert väsentligare, att han ger flera och nya år av vardag... Räcker det för Nina då? Och om inte — då är väl hennes strävan efter Gunnar en tom gest bara, en ytligt egoistisk önskan att segra som kvinna i dragkampen om en man.

Då tar hon något, som väger tungt för den ena och lättare än hon trott för henne själv.

Men visst är jag kär i Gunnar!!

Nina ökar takten uppför backen. Nu ska hon springa sej trött, problemen ska blåsa bort på det öppna hygget. Uppe på krönet med de blå åsarna bortom skogsranden, skymtar Lottes röda stuga. Lotte, som bor ensam i skogen sen många år tillbaka. Lotte, som inte har någon att hålla i hand... Hon måste vara en liten, liten gumma, böjd och åldrad i förväg.

Utanför farstun sitter en kärrmes och pickar ivrigt i en frö-låda. Nina knackar tveksamt på dörren. Strax efter hör hon steg därinne, dörren öppnas och Lotte står där och ber henne stiga in.

"Slå sej ner här vid köksbordet, så ska jag sätta på kaffe", säger hon. Nina sitter där och tittar sej omkring. Snyggt och rent överallt. Skinande blanka kopparbunkar på väggarna, röd-rutiga gardiner för fönstret...

Och Lotte själv... Nej, det finns faktiskt ingenting förkrympt eller stukat över Lotte. Hon är rak i ryggen och rörelserna är lugna. Men jag hann inte se hennes ansikte ordentligt, tänker Nina. Hon är väl rynkig och trött av all ensamhet. Och det har hon lov att vara, hon är ju snart sextio år, har de sagt på pensionatet.

"Och ni bor i stan annars?" frågar Lotte och sätter fram koppar på den knallblå vaxduken. "Det är bråkigt och jäktigt där, inte sant?"

Vad blått ser rent ut, tänker Nina utan att svara. Man skulle önska man kunde måla just nu. Ricki tycker om blått, har Gunnar sagt. Blå klänning — blå ögon har hon väl då. Som Lotte. Jo, Lotte har nog rynkor, det har hon. Men där finns en harmoni i linjerna över pannan... Nej, hon ser nog inte särskilt förgrämd ut. Nina rör trevande händerna över bordduken som om hon hade ett stycke lera liggande där, våt och smidig och full av möjligheter, färdig att formas. Tittar in i Lottes kisande ögon.

"Blir det aldrig ensamt här?" frågar hon och skyggar i det-samma över att hon kastat ut frågan så där bråskande, innan hon ens blivit hemmastadd här.

"Ensam?! Lotte skrattar och det glittrar till av något ettrigt, okuvligt i ögonvrån på henne. "Det beror väl på en själv det. Man kan inte bygga upp sitt liv på andra. Det gör man kanske, när man är ung, men det mesta tas ifrån en med åren. Det får gå det med. Kanske det rentav är det enda rätta. Att man blir liksom avklädd."

"Avklädd? Klä av..." Nina hör själv hur idiotisk hon låter.

"Ja, du förstår, man hör inget och ser inget, om man inte lägger av allt som skymmer sikten."

Lotte slår upp av det rykande, varma kaffet och Nina känner tvärs genom nedslagna ögonlock, hur hon ser på henne som om hon hade röntgenblick. Och så sa hon du. Men det blir självklart just nu.

"Man ger sej inte tid att göra sej bekant med den där kraften man har omkring sej. Man bara går där och väntar att andra ska göra det bra för en."

"Ja," säger Nina entonigt och lägger socker i kaffet. "Javisst."

Gunnar gör det i varje fall gott för en. Han har så goda händer. Ateljén blir vänligare, när han är där. Om han vore där jämt, skulle man säkert ha lättare att hitta Lyckan. Den står så ensam nu på sin kavalett omsvept med alla sina våta trasor och mögelluktande vaxdukar.

"Jag fick hugga i från början redan som barn", säger Lotte, "jag hjälpte en gubbe i en speceriaffär på landet. Fick springa med varor. Tänk, att lämna det där fina florsockret vid dörren utan att få så mycket som en sked med av det. Bara niga och gå. Det sved i en ska jag säga. Och mäta och väga upp både katrinplommon och karameller fick jag göra så småningom, och

det kändes väldigt märkvärdigt. Ibland fick jag smaka. Det va så gott så jag minns det än. Hemma hade jag syskon som väntade på mej, jag va äldst och fick ta hand om dom, när mor va borta och städade... Har du några syskon?"

"Nej. Jag har inga."

"Du vart ompysslad som barn förstår jag då. Levde liksom på grönbete året om?"

"Vi hade en stor trädgård", säger Nina dröjande.

"Och där bodde du och hade ingen aning om, vad som va på gatan utanför!"

"Jag vet inte", säger Nina sakta.

Där var en å och en park bortom den stängda grinden. Mama var rädd för den där ån. Det kan nog hända man levde mest innanför det höga, skyddande staketet.

"Jag va överallt i byn", säger Lotte och blir talför, nu, när hon har någon som lyssnar. "Sprang tills det värkte i ryggen på mej och tungt lastad va jag för jättnan. Men jag fick starka ben av det", säger hon och skrattar.

Nina ser på hennes ansikte. Hon skulle vilja sätta tummarna i kindbenen på henne för att känna, hur de är skapta riktigt. Pannans båge blir ett enda plan, där ljuset stannar. Och den där fasta hakan får man inte glömma ta fram... Det är ett brett och lugnt ansikte.

"Men det är så vardagligt och vanligt alltihop med mej", säger Lotte och bjuder Nina av sockerkakan. Jag blev ensam med mina syskon. Det händer många det, att föräldrarna dör tidigt. Där stod jag i gubbens specerihandel. Åren trillade som ärtorna, som jag vägde upp i stora påsar. På kvällarna stoppade jag och lagade deras kläder och la dom till sängs, alla fyra.

"Jasså", säger Nina. Och hon tänker på, hur hon ända upp under akademitiden skickade hem hela paket med strumpor och underkläder åt mamma till lagning. Hon sneglar på Lotte. Formar alltjämt den där fantasileran mellan händerna. Uppehåller sej vid Lottes mun, som inte ler, fast ögonen gör det.

"Till sist skingrades dom ju, ungarna, och skötte var och en sitt jobb. Sen blev väl mitt liv lite annorlunda än de andra flickornas i byn. För det kom en gammal rik dam dit på sommar-nöje. Hon reste utomlands varje vinter och det blev så att hon ville ha mej med som hjälp och sällskap. Så jag kom ända ner till Italien, jag."

"Men det var väl underbart", säger Nina och tänker på rena, svala skulpturer mot klar sollyst himmel.

"Jo, nog var det det. Att få se allt man läst om hemma i byskolan och sett på kartor. Det var bara det att hon krävde mej så mycket och behövde hjälp. Hon va sjuk, stackarn. Jag fick vaka på nätterna och läsa högt på dagarna. Det va svårt ibland för jag va ung på den tiden. Men hon va glad över mej, det va hon, och snäll mot mej va hon också. Och jag tyckte ju jag gjorde rätt för mej. Men dom kvällar jag va ledig..! Vilket ljus det va på himlen! Och va det luktade gott av citroner och apelsiner! Jag brukade ströva ensam neråt piazzan... En dag träffade jag en svensk, som hette Bertil."

"Och då var det slut med Lottes ensamhet?"

"Först tänkte jag väl det. Det va en fin och studerad karl. Rätt mycket äldre än jag. Vi träffades på en trattoria en kväll och kom att prata. Han bjöd på glass, minns jag. Och han va så omtänksam och hjälpsam, så jag kände mej alldeles bortkommen. Vi träffades ofta sen, så ofta jag kunde för mitt arbete. Han var därnere på semester och skulle stanna flera veckor, sa han... Han köpte blombuketter åt mej och vi lyssnade på mandolin-musik och tittade på folkvimmel. Så småningom började han prata om, hur mycket dom här stunderna betydde för honom. Frågade, om det inte va likadant för mej. Och jag sa, att jo, det va klart att det va. Och då sa han, att vi kunde vara tillsammans jämt om jag ville... Men sen kom en kväll, då jag bestämde mej..."

Lotte reser sej och går bort till spisen. Hon lägger in fler ved-trän och slår nytt kaffe på pannan. "Vi ska väl ha en påtår", säger hon.

Nu får jag inte veta mer, tänker Nina besviken. I tankarna arbetar hon vidare med Lottes ansikte. Hon har det nästan färdigt nu, det fattas bara något i hennes vetskap om henne för att hon ska hitta det sista, det som ger liv åt dragen.

"Det va inge märkvärdigt det heller", säger Lotte och sätter sej att vänta på att kaffet ska koka upp. "Det va bara så, att det kom en kvinna förbi på gatan. Inte så ung längre. Blek och tafatt såg hon ut. Hon såg oss inte, men Bertil stirrade efter henne och bar sej så besynnerligt åt, att jag måste fråga: "Va är det med dej? Hon ser skandinavisk ut, den där damen. Är det någon du känner?" — Och då sa han bara — utan vidare. "Det va min hustru." Min hustru... Det lät så vant. Som något han sagt i många år. Jag borde väl berättat det förut, sa han, men jag tänkte det finns ju skilsmässa. Javisst, sa jag, det finns väl skilsmässa. För mej betyder hon ingenting längre förstår du, sa han. Det är så absolut avslutat. Mitt äktenskap är utan betydelse numera. Varför är ni härnere tillsammans? sa jag. Hon är inte så stark, hon behöver vila. Hans händer darrade, när han sa det.

Och jag såg och jag kände, att det fanns något mellan dom, som skulle släpa efter honom jämt — fast han trodde han va fri. Och jag såg också att hon gett honom allt som fanns att ge genom ett helt liv, ända tills ryggen böjt sej av trötthet."

Lotte rätar på sej och tittar ut genom fönstret, där kärmmesen fått sällskap av en flock talgoxar, som pickar och härjar i hennes frölåda. Och skogen speglar sej som lugna, mörka spiror i hennes ögon.

"Jag såg henne för mej jämt sen", säger hon, "på trattorian och hos blomsterförsäljerskorna (jag undrade, om hon också fick blommor ibland!) och på natten, när jag bytte lakan åt den gamla damen och när jag sen låg vaken och inte kunde sova med fönstret öppet ut mot stjärnorna... Och när jag pratade med Bertil va hon med oss. Hon hängde fast som en hop rottågor vid honom."

"Och då bestämde Lotte sej? Och gick?" frågar Nina lågt.

"Jag visste, att jag inte räckte till att ersätta ett helt liv — att jag inte hade rätt till det. Tjugofem år av delade svårigheter och glädje — det är mycket det."

"Ja, det är mycket", säger Nina sakta.

"Man får lära sej avstå", säger Lotte. "För mej va det liksom naturligt, jag hade vanan inne."

"Lotte hade väl det", säger Nina och tycker att Lotte kan se tvärs igenom henne. Att hon lyfter undan all förställning och den släta ansiktsmasken och avslöjar futtiga begär och småaktighet, som ligger hopkrupet innerst inne.

"Och hur kom Lotte hit då — till skogen?"

Lotte reser sej och går bort till fönstret. Hon drar undan gardinen, så att ljuset strömmar in, det klara, oändligt genomskinliga apriljuset. Nu kan man tydligt se himlen och björkarnas bulnande knoppar och alla fågelholkar, där redan beskäftiga hyresgäster fladdrar runt utan att bestämma sej var de ska bo.

"Varför jag kom hit?" upprepar hon och skrattar. Titta ut så begriper du kanske. "Jag var trött på alltihop förstår du. Jag ville skära bort allt oväsentligt och eftersom jag går till grunden med saker och ting, så gjorde jag det rejält — på det här sättet. Inte behöver folk bli enstöringar för att lära sej leva. Men för mej va det här vägen. Det är olika för varenda en. Du hittar den på ditt sätt. Men en sak är väl gemensam — man måste lära sej avstå. Man får inte ta bara... Titta nu... Titta, vilket ljus det är ute! Jag undrar om jag orkat se det, om jag inte varit nere i mörkret innan. För det är inte det lättaste att avstå från det man inte tror sej kunna leva utan."

"Nej", säger Nina bara och sluter händerna kring sin fantasi-lerklump. Nu känner hon formen. Nu är hon färdig med uttrycket kring munnen. Allvarligt, och ändå öppet, Generöst — som Lyckan ska vara.

"Ser du alla mina fåglar", säger Lotte. Dom kommer hela vintern och äter här och nu bygger dom bon i träden. Jag är glad, om jag kan hjälpa allt som är svagare än jag själv."

Hon öppnar dörren och går ut på farstubron. Tar frön ur en påse och strör ut dem på backen.

— — —

Och just så ser Nina henne, innan hon dyker in i skogen nere vid gärdesgården. Med öppna, givande händer och huvudet oskyddat i den svala vårvinden. Inte så ung längre, inte leende, men ändå med ljus i ögonen.

Nu vet jag hur Lyckan ska se ut, tänker Nina. Nu vet jag det. Hon ska göra samma gest som Lotte. Ett givande istället för ett tagande. Och hon ska inte vara vacker. Hon ska vara kantig och oskön — när man tittar flyktigt på henne — alldeles som Lotte. Hon ska inte vara lättfunnen.

Och jag måste hitta den ensam — utan Gunnar.

För Ricki och tre barn står mellan mej och kavaletten och allt jag rör vid.

Att avstå, det är lyckan, sa Lotte. Det är banalt och ändå känner Nina just nu att det är riktigt. Hon går på den mjuka mossan och andas in den rena smältvattenslukten och inbillar sej åtminstone att hon orkar vidare utan yttre hjälp.

För himlen välver svidande blå över trädtopparna. Och Lottes leende allvar är kvar i henne.

Tecknare: Nils Hahne.

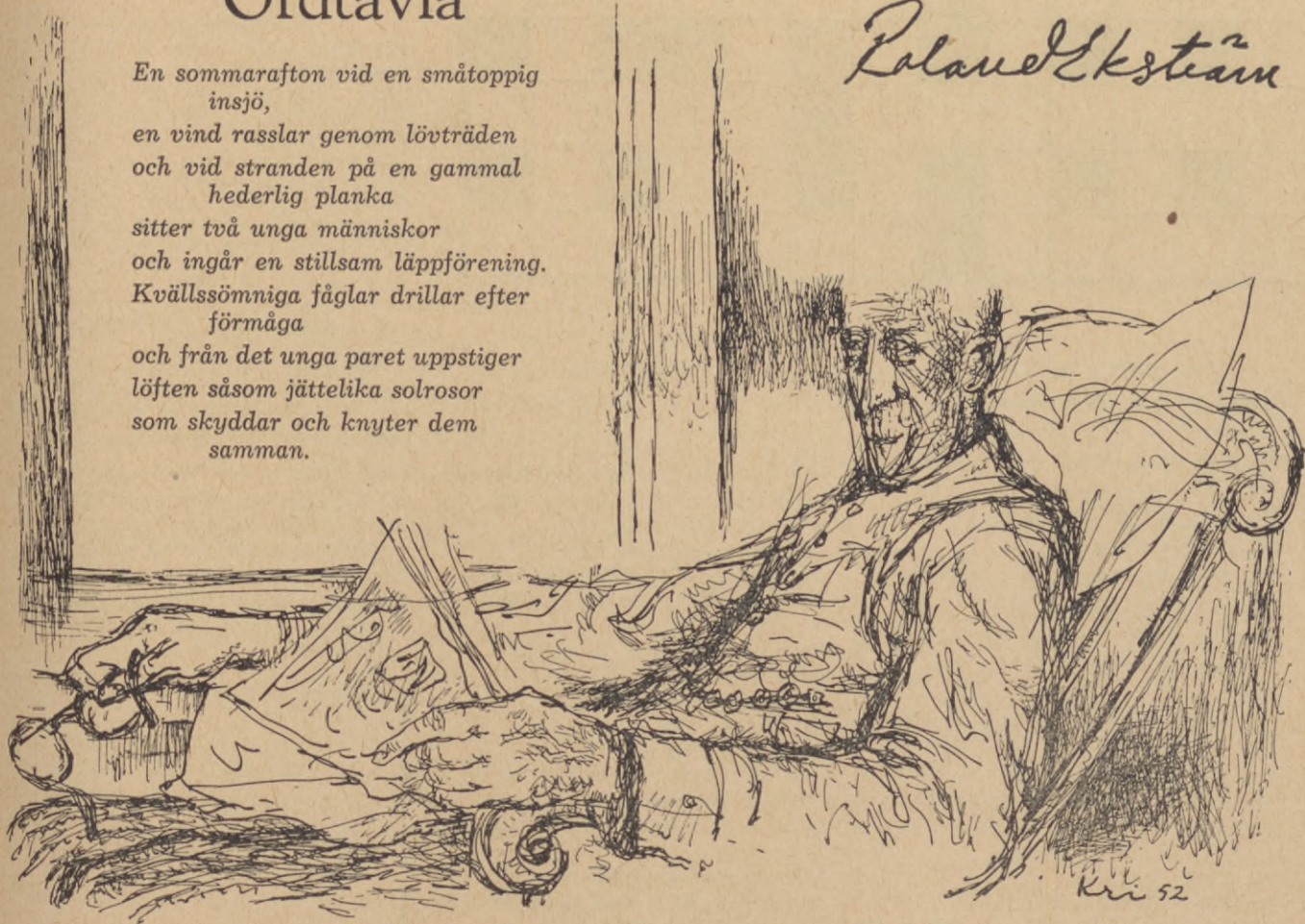
Önskan

Jag önskar jag vore en skinntorr gubbe,
som satt i en gungstol
med en tjock guldkedja utanpå västen
och tittade ut genom fönstret på livet,
som dånar och sjuder förbi.
Det skulle inte bekomma mig
om en ung flicka vinkade med sin hand
och ville rycka mig in i virveln;
jag skulle bara se på handen
och uppskatta det sköna i dess rörelse
och fortsätta att gunga min gungstol.

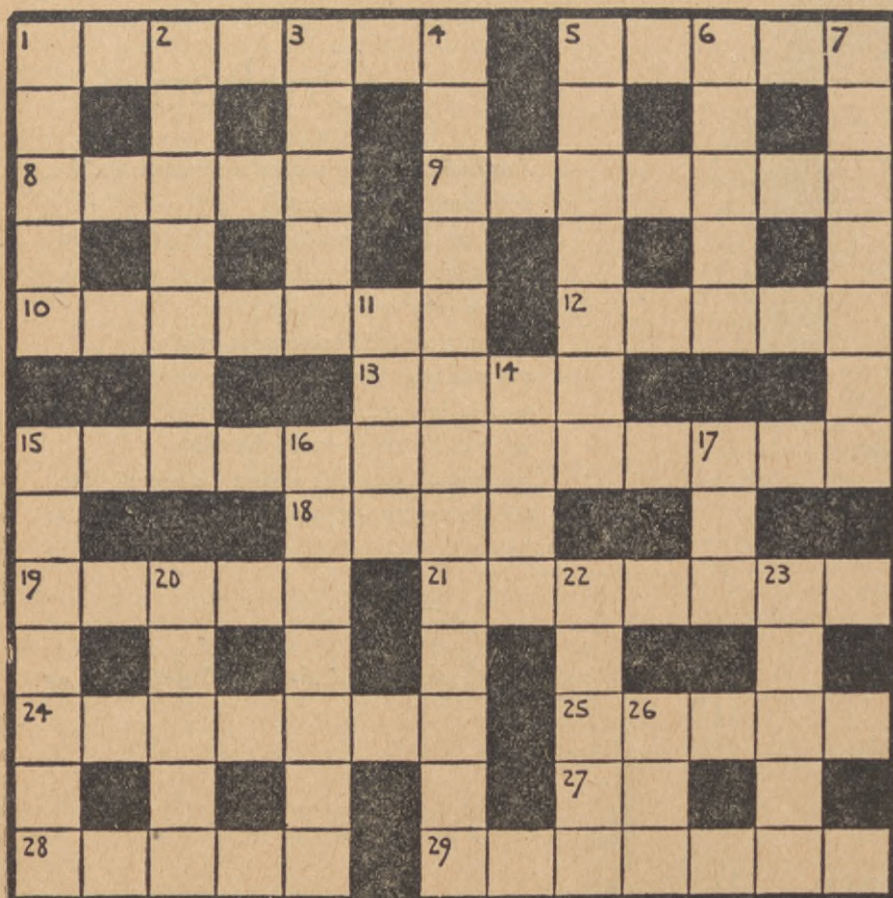
Ordtavla

En sommarafton vid en småtoppig
insjö,
en vind rasslar genom lövträden
och vid stranden på en gammal
hederlig plank
sitter två unga människor
och ingår en stillsam läppförening.
Kvällssömniga fåglar drillar efter
förmåga
och från det unga paret uppstiger
löften såsom jättelika solrosor
som skyddar och knyter dem
samman.

Palau & Skstein

KORSORD nr 5

VÄGRÄTA ORD.

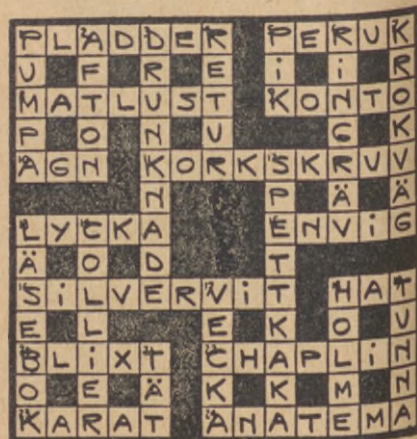
1. Lokal där man sätter näsan i vädret. (7)
5. Frithiofs saga eller en sak på modet. (5)
8. Hör till journalistikens småplock. (5)
9. En makalös tillvaro. (7)
10. Hur man är sig själv, eller hur? (7)
12. Orsak till färgskiftning. (5)
13. Har ofta en aktningsvärd ålder. (4)
15. Plan som gäller längre än för dan. (13)
18. Att åstadkomma ett vårdat utseende. (4)
19. När kommer kyparen? (5)
21. Markurell i Wadköping. (7)
24. Mellan besläktade själar. (7)
25. Rysk pärla. (5)
27. På räkning. (2)
28. Medellösas Enskilda Bank. (5)
29. Så uppskattad är även den enklaste Pinneberg. (7)

LODRÄTA ORD.

1. Det är en sorts avlång sak, gul, och lite fläckig... (5)
2. Italiensk restauration. (7)
3. Brukar utmärka vaken. Och kan man en person för att få honom vaken. (5)
4. Organ för yrkesmän. (13)
5. Musikant och fånge. (7)
6. Här står ett nöt och idisslar. (5)
7. Hur det känns, när tungan blivit mindre. (7)
11. Man har hört talas om sådana i smoking. (4)
14. Härskare och slav. (4)
15. Remoulade. (7)
16. Ett halvår eller så, och med ben i rokokon. (7)
17. Malplacerad sexa. (3)
20. När fru Fick fick Fick fick Fick fru. (5)
22. När för mycket av den varan blev, tog farfar till en liten, liten slev. (5)
23. Vad kassör kunna bör. (5)
26. Börja engelsmännen räkna med. (3)

WASA BRÖD
ger råg i ryggen

Lösning till korsord nr 3.

Pristagare: 1:a pris kr. 10:—, Carl Davidsson, Spannmålgatan 1, Göteborg, 2:a pris kr. 5:—, Helge Kindlund, Gibraltar-gatan 62, Göteborg.

Tävlingsregler.

Lösningar till korsord nr 5 skall vara Status Redaktion, Kocksgatan 15, Stockholm, tillhanda senast den 10 juni 1952. För att komma med i prisbedömningen måste tävlingsförsändelse vara märkt "Korsord nr 5". Glöm ej att tydligt ange namn och adress. Två priser, ett på tio och ett på fem kronor, utdelas.

Lösning och pristagarnas namn meddelas i Status julnummer.

Lustiga fakta...

Mrs Mary Sehi från Los Angeles fick nyligen för sig att hon skulle skiljas. Grund: Mannen lät två televisionsapparater och två radioapparater vara igång samtidigt.

I Peru har en staty över "Den Heliga Rosa", i Lima på grund av talrika fall av underbar hälsoåtergivning vid åkallan av henne som skett, blivit utnämnd till doktor i medicin. Det torde väl vara den enda staty i världen som kan ståta med en doktorstitel.

Köp
SOLSTICKAN!

SJÄLSLÄKARE PÅ PARNASSEN (Forts. fr. sid. 8.)

exempel, båda ur Kap Farväl! Medan han strövar omkring i en fjärran världsdel börjar åskan mullra dödsbringande. Det heter: "Med buketten i hand satte jag mig ner på en sten för att grubbla". Man väntar sig med nödvändighet något djupsinnigt, men så kommer omedelbart efter ordet grubbla den i detta sammanhang makalösa fortsättningen: "Va i fasingen skulle jag nu göra". På nästa sida konstaterar han: "Att komma över var omöjligt". Så kommer det: "Jo, om jag haft en hoppstav!" Med denna språkbehandling upphäver han nästan svårigheterna i dilemmat.

Vågar man bestå sig med en smula naivitet, så kan Martinsons senaste bok, Vägen till Klockrike, positivt uppfattad, leda till en viss försoning med själva döden, även om vårt liv blivit utsatt för mycken "tadel". Därför är det inte förvånansvärt att även de fattiga och föga uppmärksammade nässlorna blommar både syn- och hörbart i hans spår: "O, hemlighet! O, hemlighet!" På så sätt blir han en modern Amfiaraos, en krigare och skald i samma person — eller med andra ord: en själsläkare på Parnassen, som redan ett lustrum innan han hämtades upp till Olympen i Passad utdelade den hoppingivande suggestionen:

Med en nödvändighets lag
vaggar ett skepp emot dag;
buret av bärande hav.

MINNESBUKETT FRÅN ROSLAGEN

(Forts. fr. sid. 10.)

en gammal, dammig bok, med tryckåret 1867, nödåret, fastän nöd är det minsta den handlar om. Det är en samling "Dithyrambiska qväden" om festliga bålar och skålar och studentlivet i forna tiders Upsala. Författaren heter P. Ad. Hagström, men min släktskap med honom inskränker sig till namnet. Sven Hempel hittade den i gamla prästgårdstorpet, och jag fick den som ett minne därifrån. Och vi undrade och jag undrar än, om denne torpare med de nitton ungarna, var en skönhetstörstande själ, som längtade efter något utöver att trampa mock och mull. Satt han måntro på en av Roslagens skumma stallskullar och lögade sin själ med dithyrambiska qväden? Han fick väl inte något lugn i sin stuga. Kanske hölls han också för underlig, som läste böcker. Det skulle inte enkelt folk göra förr i världen. Men dessa frågor kring prästgårdstorpens i Häverö, får jag säkerligen aldrig besvarade. Jag bor i en del av Roslagen och torparns söner, om de ens lever, i en annan del. Och somliga frågor kanske inte alls ska besvaras. Vi bor alla i skilda världar, om än aldrig så nära varandra.

Fröken Maj

Med vårsol och färgglada vippor,
med vita mössor, och sippor,
kommer hon, fröken Maj.

Med primula veris vid barmen,
så vänligt hon bjuder mig armen.
Tänk att hon vill, fröken Maj.

Små guldlockar smekas av vinden,
och smilgropar leka på kinden,
när vi gå in genom grinden
till sommarens soliga hagar
med blåklint och vita kragar.
Tänk att hon törs, fröken Maj.

Där dansar hon fram över ängarna,
och leker i blomstersängarna.
En skärhyad jungfru med fjun i,
blommar en gång fram i juni.
Då slänger jag av min kavaj...
Hon är ju så varm, fröken Maj.

HARALD CARLSSON.

Om förströelseläsning...

Vi känner alla till de argument läsarna av den lätta förströelselekturen brukar komma med som försvar för sina läsvanor. Man vill ha avkoppling, problem och ruskigheter av allehanda slag har man tillräckligt av ändå utan att också söka upp det i böcker, man har ett legitimt behov av att komma bort från sin egen verklighet ett slag och kunna identifiera sig med den stronge hjälten eller med den sköna flickan, som alltid till slut blir helårsprenumerant på lyckan och den stronge. Kanske man före den symboliska slutkyssen också rörts av huvudpersonernas svårigheter och övergående hjärtesmärtor. Sânt kan göra gott. Faktiskt kan denna kategori läsare uppleva det som sen gammalt angetts som konstens syfte: att genom inlevelse nå befrielse. Men det är en inlevelse i ett så oerhört begränsat fält, i en sådan billig standardförenkling av verkligheten, i en sådan fantasiens fattigdom, att befrielsen aldrig kan nå något djup eller sträcker sig över grötkoket. Det kan vara svårt att verkligen komma med motargument som säger någonting och har någon övertygelsekraft och inte bara är fraser och bättre-vetande-snobism. Men man kan alltid resonera om problemen.

(Bo Strandberg i SIA om "God och dålig litteratur".)

SCHACK

Redigerad av G. Skarp

EN STARK INSATS

gjorde Gideon Ståhlberg i stormästarturneringen i Budapest. I kamp med världseliten lyckades den svenske stormästaren dela tredjeplaceringen tillsammans med världsmästaren Botvinnik och ryssen Smyslov! Keres vann tävlingen endast en halv poäng före ryssen Geller. — Vi återge här Ståhlbergs briljanta vinstparti mot den unga ryska storstjärnan Petrosian.

Vit: Ståhlberg

Svart: Petrosian

1. d2—d4	Sg8—f6
2. Sg1—f3	c7—c5
3. d4—d5	— —

Ger vit fördel i terräng. Vit har också 3. e3 till förfogande om han vill upprätthålla spänningen i centrum.

3. — —	b7—b5

Intressant men tveeggat. Ställningsmäsigt är 3. —, d6.

4. Lc1—g5	Dd8—a5†
5. c2—c3	Sf6—e4
6. Sb1—d2	— —

Ståhlberg tillåter avbyte på löparen i och för snabb utveckling.

6. — —	Se4×g5
7. Sf3×g5	h7—h6
8. Sg5—f3	d7—d6
9. e2—e4	Sb8—d7
10. a2—a4!	— —

Med fin blick för den svarta damflygelns svaghet — svensken tar nu initiativet.

10. — —	b5×a4
11. Ta1×a4	Da5—c7
12. Dd1—a1!	— —

Förstärker trycket, men visar sig också vara en förberedelse till en aktion i centrum.

12. — —	Sd7—b6
13. Lf1—b5†	Lc8—d7
14. Lb5×d7†	Dc7×d7
15. Ta4—a6	Sb6—c8

En nödtvungen reträtt — vit hotade för övrigt genast T×b6.

16. 0—0	e7—e5

Linjeöppningen blir till fördel för vit. Att försöka var 16. —, g6 jämte senare Lg7.

17. d5×e6 e.p.	f7×e6
18. Sf3—h4	Ke8—f7
19. f2—f4!	— —

Ståhlberg fullföljer angreppet högst följdriktigt och lämnar inte motståndaren minsta tid till att konsolidera sin utvecklade ställning.

19. — —	Dd7—d8

På 19. —, Le7 hade följt den eleganta vändningen 20. f5!, L×h4. 21. f×e6†, K×e6 och vit vinner damen genom 22. Da2†.

Margit Froste 60 år.

Den 15 maj fyller fru Margit Froste 60 år. Som officersfru har hon fått flacka över hela Sverige, men på alla platser, där hon varit bosatt, har hon hunnit göra stora insatser i det sociala arbetet. I Röda Korset och Rädda Barnen organiserade hon upp arbetet under de år hon var bosatt i Boden och det är ingen hemlighet att hon låter sända arvodet för sina föredrag och tidningsartiklar till lungsjuka i Norrbotten.

Som stadsfullmäktige i Stockholm lade fru Froste redan 1943 fram motion om "de partiellt arbetsförs anställning i stadens

Margit Froste

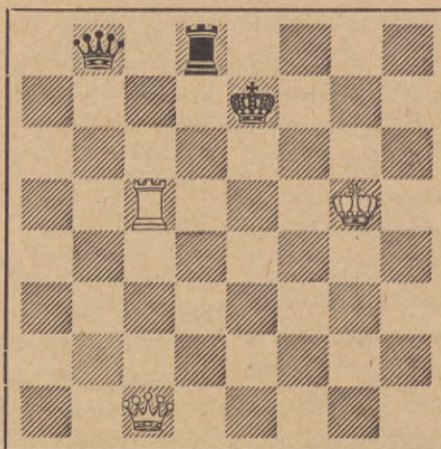
20. Sh4—f3	Dd8—e8
21. f4—f5	e6×f5
22. Da1—a2†	De8—e6
23. Sf3—e5†	— —

En vacker poäng!

23. — —	Kf7—e7
24. Se5—c6†	Ke7—d7
25. Da2—a4!	Kd7—e8
26. e4×f5	De6—e3†
27. Kg1—h1	Uppgivet

STUDIE

Av Henri Rinck.

Vit drar och vinner.

Vit: Kg5, Dc1, Tc5 = 3.

Svart: Ke7, Db8, Td8 = 3.

Lösning. Problem av J. Scheel.

Matt i två drag. 1. Tb5—h5.

tjänst'. Det var också på fru Frostes förslag som de lungsjuka fick en representant i Stockholms tuberkulosråd när detta tillsattes.

När det gäller att skaffa platser åt lungsjuka har fru Froste med sin energi lyckats i de flesta fall och ständigt för hon strid mot den meningslösa bacillskräcken. Vid tillfrågan om hon aldrig tröttnar kommer svaret snabbt: 'Det är ens plikt, när man själv blivit frisk, att hjälpa andra till hälsa och arbete.'

Sanatoriepatienten Harriet Löwenhjem

Att Harriet Löwenhjem inte var någon idealisk sanatoriepatient är allmänt bekant. Den begåvade och exklusiva adelsflickan hade stundtals en dragning till irrationella lekar, som inte precis harmonierade med vedertagen sanatoriedisciplin. I sin bok om skaldinnan har Elsa Björkman-Goldschmidt en del att berätta om den saken, man erinrar sig t. ex. den bekanta episoden, då Harriet Löwenhjem tillsammans med en uppsluppen sanatoriekamrat åkte rullskridskor i källargången på Romanäs Sanatorium, eller hur hon med en enda 20-minuters promenad inlagd i sitt kurschema kunde utsträcka sina vandringar så långt, att hon tvingades springa på återvägen till sanatoriet för att kunna hålla tiden.

Förre överläkaren på Romanäs Sanatorium, Alfred von Rosen, har helt nyligen publicerat sina hägkomster av Harriet Löwenhjelm som sanatoriepatient ("Harriet Löwenhjelm, några minnen och intryck", Religion och Kultur nr 4/1951) och de utgör en finkänslig bekräftelse på vad Elsa Björkman-Goldschmidt haft att berätta.

Harriet Löwenhjelm (1887—1918). Målning av Dick Beer 1910. Svenska Porträttarkivet, Nationalmuseum (samlingen på Gripsholm).

Doktor von Rosen tillträdde sin befattning som överläkare vid Romanäs Sanatorium den 1 oktober 1917 och hade alltså Harriet Löwenhjelm som sin patient under det trekvartsår hon ännu hade kvar att leva. "Harriet Löwenhjelm var tyvärr en svårskött och ej så litet bortskämd patient och hade varit så under hela sin sjukdom. Hennes konstnärsnatur, hennes utpräglade självständighetskänsla, frihetsbehov och frihetslängtan upprepte sig mot sanatoriekurens och sanatorielivets nödtvungna rörelse- och frihetsinskränkning. Under de första sanatorieåren insåg hon knappast sjukdomens allvarliga karaktär och den fara som hotade. Hon saknade också förståelse för betydelsen av självdisciplin och ett förtroendefullt samarbete med läkaren för ernåendet av ett gynnsamt resultat av behandlingen. De resurser, som vid den tiden stodo läkaren till buds voro ju också avsevärt mindre än för närvarande. Sanatoriekuren var tämligen allena rådande jämte gasbehandlingen, vilken tyvärr ej kunde genomföras i Harriet Löwenhjelm's fall.

Till en början och tydligen ganska länge släppte Harriet Löwenhjelm ej hoppet om tillfrisknande. Så sent som i oktober 1917 skrev hon med skämtsamt udd till en anförant med anledning av inköpet av ett par sportbyxor: "Inte för att jag någonsin kommer att sporta mer i min dar, men

ägandet av dem ger mig en brinnande håg att snart bli frisk, vilket säkert skadar de usla bacillerna. Man bör sikta på molnen för att nå skogsbrynet, icke sant."

Det är intressant att av den läkare som skötte Harriet Löwenhjelm under hennes sista tid få bekräftat att hon först sent gav upp hoppet att bli frisk. Av Harriet Löwenhjelm's litterära kvarlåtenskap, sammanlagt ett 80-tal dikter, syns man på sina håll ibland vara benägen att utläsa för mycket. Det finns en tendens att tolka dikterna med döds- och förgänglighetsmotiv som ett uttryck för skaldinnans egen situation. Må så vara när det gäller de dikter Harriet Löwenhjelm skrev det sista året hon levde, de var inte många, men ser man hennes lyriska produktion i dess helhet bör man inte vara för hastig med slutsatserna.

Den berömda s. k. "Dödssonetten"

"Här går man tyst, och tyst på
dörr'n man gläntar — — —"

skrevs redan sommaren 1914 och i ett brev från samma tidpunkt meddelar skaldinnan en vän apropos de dikter hon just är sysselsatt med: "Samtliga handlar om grafvar och död, men det är för det passar till versmåttet och har intet med min sinnesstämning att skaffa".

Det var nu kanske inte alldeles sant utan i sin överdrift ett utslag av Harriet Löwenhjelm's lust att raljera. Elsa Björkman-Goldschmidt framhåller också i sin bok på tal härom, att Harriet Löwenhjelm nu såg döden på nära håll, bland medpatienterna på sanatoriet, och att detta givetvis inte kunde undgå göra intryck på hennes känsliga och receptiva natur, men att hon vid denna tid varken kände sig utvald eller kallad. Än upplevde hon inte döden som en realitet att räkna med för egen del.

Än ett ord om sanatoriepatienten Harriet Löwenhjelm. Hon var vad man på den tidens språk kallade en överklassflicka och hennes sjukhusvistelser var följaktligen förlagda till privatsanatorier som hade föga gemensamt med våra s. k. folksanatorier. Man må ha vilken inställning man vill till dessa lyxsanatorier — vi tänker inte försvara dem — men de har nu en gång funnits och var ett uttryck för sin tids sociala förhållanden, för vårt samhälles uppsplätning i klasser allt efter börs- och inkomstförhållanden.

Harriet Löwenhjelm förde under större delen av sitt liv dagbok, inte minst under den tid hon vistades på sanatorium. En del utdrag ur dessa dagböcker förekommer i Elsa Björkman-Goldschmidt's bok, huvudsakligen citat som belyser Harriet Löwenhjelm's levnadshistoria, personlighetsutveckling och litterära produktion. Men man frågar sig om inte ytterligare en del material skulle kunna friställas ur dessa dagböcker, ett material som lät oss veta en del om tillvaron på ett privatsanatorium i Sverige under en tid då de pri-

påhlssons bröd gott bröd

vata tuberkulossjukhusen spelade en viss om dock underordnad roll.

Vi har aldrig haft mer än två privatsanatorier i vårt land och sammanlagt har de inte representerat mer än omkring 170 vårdplatser. Men de hör till bilden om vi vill ha den fullständig och man undrar därför om inte Harriet Löwenhjelm's dagböcker rymmer ett material som skulle kunna bidra till att komplettera våra kunskaper om det förgångna. Det vore intressant att få svar på den frågan.

Dessa funderingar kring Harriet Löwenhjelm's efterlämnade dagböcker för oss emellertid över till en större och väsentligare angenlänhet.

Vår sanatorievård har definitivt gått in i ett nytt skede. Inte bara behandlingsmetoderna utan hela tillvaron på våra sanatorier gestaltar sig nu helt annorlunda än förr. Det är fråga om en förändring på djupet och den har många aspekter. I denna tidning har vid flera tillfällen framhållits hur angeläget det borde vara att utan dröjsmål samla in det material, som kan berätta för oss och efterkommande om livet på våra sanatorier under det gångna halvsekle. Det går inte att vrida tiden tillbaka. Om något ska uträttas måste det göras nu. De människor som har sanatorieminnen från åren strax efter sekelskiftet att falla tillbaka på är snart alla döda. Vi borde rädda deras hägkomster åt framtiden innan det är för sent. Den som det allra minsta reflekterat över tuberkulosen roll som folksjukdom i det förgångna inser utan vidare att det gäller ett stycke svensk samhällshistoria.

Vore det inte en tacknämlig uppgift för Svenska Nationalföreningen mot tuberkulos, förslagsvis i samarbete med Nordiska museet, att gripa in och rädda det rika och skiftande material som kanske ännu finns kvar? Det finns givetvis många sätt

Gynna svensk industri

att gå tillväga, när det gäller att samla in ett sådant material. Nordiska museet har under de sista åren visat oss ett framgångsrikt sätt att tillvarata samhällshistoria: de skildringar av arbete och liv som skrivits av pionjärerna inom olika yrkesgrupper och sen sammanställt i separata volymer, en serie som började då statssystemet år 1945 upphörde och statarepoken definitivt blev ett med det förgångna. De enkla, nästan torftiga men sällsynt talande berättelser man på detta sätt fått in representerar ett ovanligt värdefullt och allsidigt material.

Vi tror att samma metod skulle visa sig lycklig när det gäller att rädda hägkoms-ter från våra sanatorier åt eftervärlden och inte bara det; vi är förvissade om att det inkommande materialet skulle visa sig värt utgivandet av en volym "Sanatori-erminnen". Men ska något kunna ut-rättas är det ingen tid att förlora.

Från Värmland och andra trakter

kommer många hälsotecken, dvs. man arbetar friskt för tbc-frågornas lösning, vilket inte minst klippen ur landsortstidningarna avspeglar. "God socialvård är bättre än god lag", framhöll syssloman Einar Lind från Göteborg för deltagarna i en socialvårdskonferens i Karlstad i mitten av mars. Den visdomen gäller alla socialvårdare. Det rent praktiska förnuftet kan många gånger sträcka sig långt utanför lagparagraferna. Full poäng till Lind alltså! I övrigt hade värmlandskonferensen samlat stor expertis, läkare, socialvårdare och kommunalmän, vilka tillsammans med Karlstads konvalescentförening dryftade nya planer för tuberkulosvården, i synnerhet sysselsättningsfrågor och konvalescentproblem, frågor som rörde patienternas förhållanden efter sanatorievis-telsen. Förutom tbc-statistik och tungt teoretiskt gjutgods förevisades också praktiska saker, vackra slöjdalster från sanatoriet i Arvika, nyttiga saker som gav en tankeställare om att patienterna inte vill ligga med armarna i kors och vänta på att andra ska lägga allt till rätta för dem. Nu får man hoppas att konferensen ska bidra till att hålla samarbetsviljan levande i en fruktbarande samverkan för bättre lev-

nadsvillkor och konvalescentvård åt de lungsjuka i Värmland.

I Halland och på Gotland går man på i samma stil: Mellersta Hallands konvale-

Kurator Ulla Malmstedt och doktor Rolf Lemming tittar på vackra arbeten utförda av patienterna på Arvika sanatorium.

scentförening har haft en fin konferens i Falkenberg och i Visby har Gotlands konvalescentförening skaffat sig en egen lokal från vilken man nu systematiskt utvidgar planerna för eftervården på ön. Dessa rap-sodiska glimtar får inte tolkas så att det skulle stå stilla i föreningsarbetet i andra delar av landet; det är utrymmet och den olämpliga pressläggningstiden för Status

Förbundssekreterare Kurt Kristiansson, Stockholm, ordf. i Karlstads Konvalescentförening, fru Aja Schultzberg, och landstingsdirektör Herman Norling — tre av de medverkande vid konferensen i Karlstad.

som gör att vi nödgas taga alla de andra i en klump och önska god fortsättning på aktiviteten.

Till sist bara några ord om det stora råds-laget i Malmö — arbetsvårdskonferen-sen — där man i större format dryftat

sysselsättningsmöjligheterna åt partiellt arbetsföra, att öppna nya möjligheter och utvidga redan vidtagna anordningar till bättre effektivitet. Om konferensen, som också hade internordisk karaktär, få vi hoppas att den snart kommer att få reella verkningar här och var i landet.

S. H.

Fin rätt på sängkanten

Med en nypa salt kan de kvinnliga pa-tienterna på Highland Sanatorium i Otta-wa, Ill., USA, numera ta tillvaron. Där har man nämligen infört matlagningskur-ser som en form av arbetsterapi. Hittills har undervisningen uteslutande rört sig på det teoretiska planet, men nu ska det bokstavligen talat bli andra bullar av. Sanatoriet har anskaffat ett transportabelt aggregat, ett rullbord utrustat med elekt-riska kokplattor, s.k. hushållsassistent, kokkärl och skåp rymmande rikhaltiga förråd för djärva och vidlyftiga experi-ment i kökets kemi. Skulle vi ha oturen bli sjuka igen — peppar, peppar! — kom-mer vi absolut att begära remiss till Highland Sanatorium i Ottawa, Ill., USA.

"Man tager vad man haver..." Ur den amerikanska nationalsföreningens mot tu-berkulos bulletin hämtar vi denna bild av matlagningskurserna på Highland Sanatorium i Ottawa, Ill.

En gång hände det oss, men det är mycket länge sen nu, att vi låg i en bred och bekväm säng i ett stort och ljust och tyst rum och läste kinesisk lyrik. I träd-gården utanför fönstret blommade körs-bärsträden. Vi tyckte då att det bara var en enda sak som fattades för att tillvaron skulle vara fullkomlig d. v. s. fullkomlig för en kontemplativ natur som vår: möj-ligheten att emellanåt kunna avbyta läs-ningen för att anrätta sprängd anka och ungstekt potatis vid sängkanten. På High-land Sanatorium i Ottawa, ILL., USA, skulle det önskemålet kunna förverkligas.

Skämt åsido! Matlagningskurser förefal-ler oss att vara ett gott uppslag för arbets-terapi, särskilt för yngre patienter. Men varför bara för kvinnliga? Vi är avance-rade nog anse att det inte skadar om även en karl lär sig hur man anrättar ett gott och väl tempererat äggvatten.

Flushållsskolan
Margareta

1922

Matsalar · Festväningar · Butiker · Elevkurser

STOCKHOLM: Norrmalmstorg 1 Drottninggatan 69 S:t Eriksplan 2 FENIX, Ad. Fr. Kyrkog. 10	BORÅS HÄLSINGBORG JÖNKÖPING	GÖTEBORG MALMÖ
---	--	---------------------------------

Rebatt genom kupongsystem.

STOCKHOLM**JUTELUMP**

Säckar och juteväv köpes. Fördämningsmattor, cisterner, sand- och torkgaltar säljas. Koksgrytor, Järnbalkar och Plåt.

A. JÖNSSON & C:o

Timmermansgat. 47 — Stockholm
Tel. 43 03 59, 43 63 83

Medlemskap i statsunderstödd

SJUKKASSA

är en ekonomisk tillgång, som Ni ej kan undvara. Skydda Eder själv och Edra barn genom inträde i ortens erkända sjukassa

STOCKHOLMS LÄNS

ERKÄNDA CENTRALSJUKKASSA

Sveavägen 61 — Stockholm

Tel. 23 09 85

Bengtssons Litografiska

23 22 20 Sveavägen 90, Stockholm 23 22 20

MODERNT OFFSETTRYCKERI

**Svenskt Papper
Aktiebolag**

Sveavägen 98, Stockholm

Alla slag av papper för tryckerier

Specialitet

Tryckpapper för böcker och tidskrifter - Broschyromslag

**BORÅS OCH SÖDRA
ÄLVSBOGERS LÄN****STIGEN**

AB ALF STIGENS FABRIKER

Tel. 551 70

SANDARED

Färgning, Appretering

Konstlädertillverkning

A.B. Kamgarn

BORÅS

BIL-SERVICE AB

BORÅS

Allt i bilbranschen

**BORÅS OCH SÖDRA
ÄLVSBOGERS LÄN****BORÅS MOTORCENTRALS**

BILVERKSTADS A.-B.

— BORÅS —

**AB NORRMALMS GJUTERI &
MEK. VERKSTAD**

Telefon 103 93

— BORÅS —

GJUTGODS och REPARATIONSARBETEN
för TEXTILINDUSTRIEN

Gusums Blixtlås

FABRIKSNEDERLAG

D. G. Rudholm & C:o

Tel. 119 07 & 144 07

Borås

Kinna Wäveri

Bröderna Nilsson

GÖTEBORG**LORENTZ**

H. CHRISTIANSEN AB

**TRÄVAROR
-FIBERPLATTOR**

Kontor SKEPPSBRON 4.

Tel. 11 95 47, 13 45 63, 11 17 88,

13 63 15, 15 03 16, 14 63 46.

BILLES REKLAMBOLAG

Kaserntorget 6 — GÖTEBORG

(mitt emot Telegrafverket)

Tel. 11 26 36, 11 26 37, 13 24 04,

11 47 48, 20 29 75.

Ledande Reklam- och Affischeringsbyrå

WOODS ELEKTRISKA

Kyrkogatan 30 — GÖTEBORG

Tel. 11 02 93, 13 46 44

El-installationer, Reparationer
Armatur, lampor och motorer

AB STURE JANSSON

Frukt & grönsaker i parti

Tel. 11 70 23, 11 90 13

bostaden 11 66 01

CIVILTRYCKERIET

Nils Ericsonsgat. 5, Göteborg

Telefon 11 34 85 — 11 34 11

AFFÄRSTRYCK

FÖRENINGSTRYCK

REKLAMTRYCK

GÖTEBORG**HÖGVAKTEN**

Ö. Larmgat. 16

Tel. 13 32 00

Lunch och supé

God, vällagad mat till populära priser.

JÖNKÖPING**June-Munktell****Marinmotor**

för fiske-, frakt- o. passagerarefartyg

AKTIEBOLAGET

JÖNKÖPINGS MOTORFABRIK

Jönköping. Telegr.-adr.: Motor

Telefoner: 197, 897

LULEÅ**BRUNNSBORRNINGAR**

utföres av

Borrförman **H. BJURSTEN**

Box 524 - Luleå - Tel. 3191

MALMÖ**TEATERKAFÉET**

PILDAMMARNAS

REKOMMENDERAS

Tel. 255 26 Olga Hellqvist

Ät varje dag —

Andersson's

Kött-, Fläsk- o.

Charkuterivaror

O. NORMANNS FRÖHANDEL

Etabl. 1885

Skomakareg. 4. Tel. 201 78, 781 54

Postgiro 14009

Malmö

Lund

SUNDSVALL**AB BENGT ANDERSSON**

MANUFAKTURAFFÄR

STORGATAN 17

Tel. 3311

VÄSTERVIK

EL. ING.-FIRMAN

G. SÖDERSTRÖM

Kvarngatan 12 - Västervik

Telefon 778

Har Ni märkt

att Status har ett aktuellt innehåll, som omspannar social-
medicin och socialproblem från hela världen.

att Status ger Er både kritisk analys och vederhäftig
orientering i dessa frågor och närliggande områden.

att Status är fri och obunden och format sitt program till
framstegsvänlig reformpolitik för fysisk och psykisk hälsa.

Rederiaktiebolaget

IRIS

STOCKHOLM

Telegr. "Clasabra"

Tel. 11 71 00, 10 49 45

S/S "Rigel"	6450 d.w.
S/S "Lestris"	4300 „
S/S "Polaris"	3775 „
S/S "Jupiter"	3200 „
S/S "Orion"	3000 „
S/S "Atair"	2990 „

RÖD- SPRITEN

måste vara med,
när det stuvats in
för en längre eller
kortare färd.

Skaffa Er ett pun-
kerkök och Ni är
ifrån alla bekymmer
med bränslen, som
medföra os och lukt

